

EXAMENSARBETE

Våren 2009

Lärarytbildningen

"Så att någonstans så passar det ju alltid in"

Den professionella kulturens roll i skolans
föränderliga kunskapsuppdrag

Författare

Ida Jenzén

Erica Wedman

Handledare

Annica Svensson

”Så att någonstans så passar det ju alltid in”

Den professionella kulturens roll i skolans föränderliga kunskapsuppdrag

Abstract

Denna uppsats behandlar kulturens roll i skolan och vad som händer när det sker ett samarbete mellan skolans lärare och kulturpedagoger. Syftet är att undersöka lärarnas respektive kulturpedagogernas kunskapssyn och intentioner, i relation till deras uppdrag, när de estetiska läroprocesserna tar plats i undervisningen.

I litteraturgenomgången redogörs det först för pedagogiska teoretikers syn på kultur och estetik. Därefter behandlas aktuell kunskapssyn kring estetiska läroprocesser, för att vidare redogöra för det professionella kulturlivets roll i förhållande till skolan och hur detta är ställt i relation till ett föränderligt kunskapsuppdrag.

Empirin till problempreciseringen är utförd med semistrukturerade intervjuer utifrån ett subjektivt urval. Vår analys visar på att såväl lärarna som kulturpedagogerna på olika sätt förhåller sig till estetikens möjligheter i lärandet samt att de samarbetsprojekt som genomförts varit utvecklande för eleverna inom både ett kunskaps- och ett personlighetsutvecklande perspektiv samt för lärarna i ett kompetensutvecklande perspektiv.

Ämnesord: Estetik, Estetiska läroprocesser, Kultur, Kulturinstitutioner.

Innehåll

1 Inledning.....	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte	6
1.3 Problemprecisering.....	6
1.4 Styrdokument	6
1.5 Teoretiska utgångspunkter	7
1.6 Begreppsdefinition	7
1.7 Disposition	8
2 Litteraturgenomgång	9
2.1 Pedagogiska teoretikers syn på kultur och estetik.....	9
2.2 Estetiska läroprocesser	10
2.3 Den professionella kulturens roll i skolan.....	13
2.4 Ett föränderligt kunskapsuppdrag	15
3 Empiri.....	18
3.1 Metod	18
3.2 Urval.....	18
3.3 Presentation av respondenterna.....	19
3.4 Genomförande.....	19
3.5 Etiska överväganden	20
3.6 Datatranskribering.....	21
4 Resultat och analys.....	22
4.1 Kunskapssyn.....	22
4.1.1 Lärarnas kunskapssyn med utgångspunkt i estetiska läroprocesser.....	22
4.1.2 Kulturpedagogernas kunskapssyn med utgångspunkt i estetiska läroprocesser	24
4.2 Intention i relation till uppdraget.....	27
4.2.1 Lärarnas intention med att genomföra ett kulturprojekt.....	27
4.2.2 Kulturpedagogernas intention med att genomföra ett kulturprojekt	28
4.3 Samarbetet mellan respektive verksamhet	30
4.3.1 Lärarnas beskrivning av samarbetet med kulturen.....	30
4.3.2 Kulturpedagogernas beskrivning av samarbetet med skolan	32
4.4 Sammanfattande analys.....	33
4.4.1 Respondenternas kunskapssyn	33
4.4.2 Respondenternas intentioner i relation till sina respektive uppdrag	34
4.4.3 Respondenternas beskrivning av samarbetet mellan respektive verksamhet.....	36
5 Diskussion	37
5.1 Metoddiskussion.....	41
5.2 Förslag till vidare forskning	42
6. Sammanfattning	43
7. Referenser.....	45
Bilaga I.....	
Bilaga II.....	

Förord

Vi vill först och främst tacka våra respondenter vars bidrag varit ovärderligt för vår undersökning. Vi vill även rikta ett tack till vår handledare Annica Svensson som har inspirerat oss under arbetets gång.

Vidare vill vi tacka bibliotekarie Gunhild Seebass på Kristianstad högskolas Läranderesurscentrum samt Lars Lindström, Professor i pedagogik med inriktning i estetisk verksamhet vid Stockholms universitet och Mats Trondman, Professor i kultursociologi på Växjö universitet för deras engagemang och bidrag i vårt sökande efter forskning inom estetik och kultur.

Sist men inte minst vill vi tacka våra familjer; Malva, Moa Lo och Freke samt Zacharias och Hans, för att de stöttande och tålmodigt har stått ut med oss under denna tid.

Alltså det som det handlar om egentligen i grund och botten är att om du har någonting att berätta så ska du göra det. Alla har någonting att säga oftast, i något sammanhang och allting grundar sig i en bra berättelse. Det behöver inte vara svårare än så, det blir kultur av det. (Kalle)

1 Inledning

Denna uppsats behandlar mötet mellan skola och kultur¹ då det sker ett samarbete mellan skolans pedagoger och kulturpedagoger utifrån estetiska projekt, där lärare har valt att ta del av den gren inom kulturlivets verksamhet som riktar sig till skolan. Vår undersökning har därmed för avsikt att få insikter i vad som är lärarens respektive kulturpedagogens intention när kulturinstitutionernas pedagogiska verksamhet får ta plats i lärarens planering, undervisning men framförallt i elevernas utveckling för att nå de uppsatta kunskapsmålen. Hädanefter väljer vi att använda oss av benämningen lärare när vi pratar om pedagogerna inom skolan, detta enbart i avseende att underlätta för läsaren. Kulturpedagogerna är samtliga kulturarbetare som arbetar inom den professionella kulturen² med projekt riktade mot skolans verksamhet. När vi använder oss av vi i detta arbete avser det författarna till uppsatsen.

1.1 Bakgrund

Samhället av idag befinner sig i en komplex och kontinuerlig förändring där informationsflödet ständigt eskalerar. På grund av denna intensifiering av levnadsvillkoren förs det idag en debatt, bland annat på Skolverket, inom lärarkårer och relevanta pedagogiska medier, om vilken kunskapssyn skolan ska ha. I förlängningen innebär denna debatt att skolväsendet behöver fokusera på arbetsformer som öppnar upp dörrarna mot samhället. Detta för att kunna möta samhällsutvecklingen vilket också förklaras i styrdokumentens mål; i Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet 1994 och Läroplan för de frivilliga skolformerna 1994 (Utbildningsdepartementet, 1998) klargörs det att skolan ska hjälpa eleverna genom att tillhandahålla redskap och metoder för att de ska kunna växa in i samhällslivet och på ett individuellt plan följa dess ständiga utveckling.

¹ När vi använder begreppet kultur syftar vi på det utifrån en konstnärlig och estetisk definition. Se 1.7 Begreppsdefinition för ytterligare precisering.

² Med begreppet "Den professionella kulturen" syftar vi på yrkesverksamheter inom kultursektorn.

I överensstämmelse med ovannämnda debatt om utvecklingen av att stärka skolans arbetsformer har Malmö högskola sedan 1999 på uppdrag av Utbildningsdepartementet, bedrivit en aktiv forskning i frågan om kulturens roll i skolan (KOS). Uppdraget har haft som mål att utveckla skolans kultur- och kunskapssyn och finna nya undervisningsmetoder för att skolan ska kunna förhålla sig till dagens samhälle, vilket resulterat i en rapport: Kultur och estetik i skolan (Aulin-Gråhamn & Thavenius, 2003). I rapporten pekar författarna på att de estetiska läroprocesserna är ett begrepp som bör vävas in i varje lokal skolplan och att det är först och främst skolans lärare som ska förverkliga detta, men rapporten tar också upp att skolan i sitt arbete med att utveckla estetiken kan samarbeta med, samt ta hjälp av den professionella kulturen.

1.2 Syfte

Huvudsyftet med vårt examensarbete är att undersöka vilka möjligheter mötet mellan skola och kultur ger när de estetiska läroprocesserna tar plats i undervisningen. Dessutom syftar undersökningen till att studera hur intentioner och föreställningar om hur lärande utifrån estetiska processer sker enligt lärare och kulturpedagoger.

1.3 Problemprecisering

- Vad anser lärare respektive kulturpedagoger, utifrån deras kunskapssyn, att de estetiska läroprocesserna kan tillföra eleverna för mening i deras utveckling?
- Hur beskriver lärare och kulturpedagoger sina intentioner med att ta del av varandras verksamheter i relation till deras möjligheter att genomföra deras uppdrag?
- Hur framställer lärare och kulturpedagoger sina uppfattningar av det samarbete som skett mellan respektive verksamhet?

1.4 Styrdokument

FN:s barnkonvention (1989), Artikel 31, om barns rätt att få ta del av kulturlivet och ett eget skapande utifrån demokratiska principer ligger till grund för såväl lärarnas som kulturpedagogernas uppdrag.

Målen för kulturpolitik från 1974 modifierades av Riksdagen 1996 utifrån den senaste regeringspropositionen för Kulturpolitik (1996/97:3). 1996 års proposition värnar om yttrandefriheten och alla samhällsmedborgares rättighet att aktivt få vara delaktiga i kulturlivet och uppleva möjligheten till eget skapande. En väsentlig vidareutveckling av

målen talar för främjandet av kvalitet i såväl kulturell mångfald som konstnärlig progression och nyskapande.

I läroplanerna för det obligatoriska skolväsendet (Lpo94) och för de frivilliga skolformerna (Lpf94) framhålls det att skolan måste ge plats för olika slags kunskapsformer.

Kunskap är inget entydigt begrepp. Kunskap kommer till uttryck i olika former – såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet – som förutsätter och samspelar med varandra. Undervisningen får inte ensidigt betona den ena eller den andra kunskapsformen. (Lpo94 och Lpf 94)

Med utgångspunkt i ett estetiskt perspektiv innebär skolans kunskapsuppdrag att eleverna ska få ta del av sinnliga upplevelser i sin kunskapsinhämtning. Enligt Lpo94 och Lpf94 ska skolan dessutom se till att varje elev får möta och ta del av den professionella kulturen under sin utbildning. Vidare ska eleven också få utöva eget skapande och pröva olika konstarter i sin kunskapsutövning.

1.5 Teoretiska utgångspunkter

Våra teoretiska utgångspunkter tar avstamp i forskning och teorier som behandlar estetikens roll och möjligheter i skolan. Aulin-Gråhamn & Thavenius (2003) visar i sin rapport *Kultur och estetik i skolan* på hur kultur i skolan och de estetiska läroprocesserna har en potential att hålla samman teori och praktik. I ett vidare perspektiv menar de att om estetiken tillåts genomsyra all undervisning utvecklas skolans kultur och dess kunskapsbegrepp. Deras resultat visar ytterligare på att detta är behövligt om skolan ska kunna verka utifrån de demokratiska grunder som klargjorts i styrdokumentet. Deras argument styrks av Lindahl (2002) och Häikiö (2007) vars forskning visar på att de estetiska läroprocesserna har en förmåga att skapa en dialog där skolan utifrån sitt demokratiska uppdrag kan tillgodose att teori överensstämmer med praktik och får möjligheter att ta hänsyn till elevernas existentiella utveckling.

1.6 Begreppsdefinition

Begreppet kultur har sitt ursprung i att odla, utifrån det latinska *cultus* som just betyder odling och talar om en gestaltning av mänsklig verksamhet så som ett lands eller en grupps konstellation av normer, traditioner och synsätt enligt definition i Svenska Akademiens ordlista (2006). Hanson och Sommansson (1998) definierar begreppet ytterligare i en smalare

bemärkelse och visar här på att kultur är verksamheter inom de estetiska utgångspunkterna så som musik, bild, drama, film, teater, konst, slöjd och litteratur. När vi använder oss av begreppet kultur i detta arbete syftar vi på Hanson och Sommanssons definition.

1.7 Disposition

Inledningen behandlar bakgrund och syfte, problemprecisering, styrdokument, teoretiska utgångspunkter samt en definition av begreppet kultur. Under litteraturgenomgången behandlas lärandeteorier om estetik och kultur, en kunskapssyn utifrån ett estetiskt perspektiv och relevant forskning om den professionella kulturens roll i skolan samt ett föränderligt kunskapsuppdrag. Empiridelen består av metodbeskrivning och urval, presentation av våra respondenter, genomförande, etiska övervägande samt transkribering. Härfter följer resultat- och analysdelen vilken leder till en sammanfattande analys för att sedan i diskussionsdelen debatteras i relation till vår litteraturgenomgång. I detta avsnitt behandlar vi även våra problempreciseringar. Därefter följer vi en metoddiskussion som följs av förslag på vidare forskning inom vårt ämnesområde för att avsluta examensarbetet med en sammanfattning.

2 Litteraturgenomgång

Här följer en bearbetning av den litteratur som vi valt att utgå ifrån i vårt arbete. Vår uppfattning är att det inom skolan länge har förts en diskussion om huruvida den estetiska verksamheten ska fungera som medel, alternativt mål i undervisningen. I den forskning vi tagit del av kan det urskiljas hur viktigt det är att lärarna kan se såväl estetikens egenvärde som dess potential att vara ett hjälpmedel och att lärarna bör vara medvetna om sina intentioner när de använder estetiska läroprocesser i sin undervisning.

2.1 Pedagogiska teoretikers syn på kultur och estetik

Dewey (2004) klargör i sitt pedagogiska credo att utbildning är en process där kunskapen som ska förankras måste växa ur ett sammanhang. Utifrån detta myntades begreppet ”learning by doing” som anspelar på en aktivitetspedagogik där reflektion och handling är länken mellan teori och praktik. Skolans roll i denna pedagogik är att fostra eleven till att kunna tillvarata sin egen förmåga och inte enbart förbereda eleven för en redan i förväg utstakad bana. Genom att låta eleverna själva konstruera sin kunskap utifrån en sinnelig och kreativ kontext skapar man de bästa förutsättningarna för att förankra den kunskap som ska bestå. Kreativitet är dock inget som enbart är förknippat till estetiska läroprocesser, självklart kan kreativitet höra samman med samtliga skolämnen. Dewey betonar dock lärandets konkreta sammanhang och lyfter här fram de estetiska ämnena samt belyser deras funktion utifrån ett kreativt perspektiv. Han påtalar också att dessa ämnen aldrig får förbli en avkoppling eller omväxling i relation till de teoretiska, utan syftar istället på att estetik ska integreras i undervisningen för att bredda insikterna för eleverna.

Vygotskijs (1995) pedagogiska infallsvinkel kallas sociokulturell, då han ser världen som utgångspunkt för individens utveckling. I likhet med Dewey (2004) anser Vygotskij att ny kunskap skapas i meningsfulla sammanhang. Vygotskij menar att undervisning är en kulturprocess och utgår från att människan av naturen är kreativ och kan utveckla sin glädje för att lära och skapa utifrån estetiska former där lärande förkovras med hjälp av verksamheter så som drama, bild, språk och musik. Avgörande i denna process är fantasi och reflektion, vilket Vygotskij hävdar föds ur verkliga upplevelser, men han menar också på att det sociala samspelet och olika artefaktens roll för lärande och kommunikation är av väsentlig vikt i dessa sammanhang. Därav argumenterar han även för att kulturprocesser måste vara en

del i helheten, där barnet ska få utveckla alla sina språk för att erbjudas större möjligheter till att konstruera sin fantasi och kreativitet.

2.2 Estetiska läroprocesser

Forskning visar på att estetik är ett komplext begrepp, där lärarna måste vara medvetna om avsikten med sin verksamhet och utifrån detta finna en balans mellan verksamheten som mål respektive som medel (Lindgren, 2006; Persson och Thavenius, 2003). Deras undersökningar har här visat att estetiken framförallt används som något lustfyllt för eleverna där det huvudsakliga målet är att ”det ska vara roligt”. Att eleverna tillåts göra något, vara kreativa och produktiva framställs som något unikt, detta i förhållande till den teoretiska undervisningen. Lindgren (2006) menar dessutom att avsikten med verksamheten övergår till att ses som något helande, där den sociala utvecklingen väger tyngre än ämneskunskap och där eleverna anses bli befriade från ordinarie konstellation.

Sundin (2003) hävdar att i många år har de estetiska läroprocesserna använts som ett begrepp för att ”lära om det sköna” men upplever att detta begrepp har spelat ut sin roll i dagens samhälle. Han menar att estetik dessutom är ett föränderligt begrepp som ligger i tiden och därmed måste omvärderas kontinuerligt utifrån olika sammanhang och lärsituationer.

Selander (2004) definierar konceptet ytterligare utifrån två perspektiv, dels som ett kreativt bearbetningsförlopp för att befästa kunskap. Men också utifrån ett vidgat språkbegrepp med estetiska verktyg som metod för att nå fram till kunskap. Med utgångspunkt i detta menar Selander att lärandet blir till en helhet, där eleverna utifrån sitt sinne får utforska ett sammanhang med stöd i olika uttrycksformer.

I relation till ovanstående begränsar Austring och Sörensen (2006) den estetiska läroprocessen som en metod för att lära, vilket sker genom att man realiserar upplevelser med hjälp av mediala artefakter. Deras forskning visar på att denna metod skapar förutsättningar för att kommunicera och reflektera både med sig själv och med omvärlden.

Litteraturen vi har studerat visar på att begreppet estetiska läroprocesser fungerar som ett arbetsnamn i praktiken samtidigt som det tydligt framgår att det inte finns en entydig definition av begreppets innebörd. Lindstrand (2009) menar här att de estetiska läroprocesserna inte enbart behandlar vad som ska läras, utan även hur ett sådant lärande sker

och definierar begreppet utifrån tre perspektiv: den skapande arbetsprocessen inom de konstnärliga områdena, som hjälpmedel i den övergripande undervisningen samt om det konstnärliga och dess humanitära ändamål. Kupferberg (2009) anser däremot att begreppet ”estetiska läroprocesser” fungerar i praktiken så till vida att det förenar estetik med pedagogik. Samtidigt ställer sig författaren kritisk till begreppet utifrån ett vetenskapligt sammanhang då denne anser att all estetik inte är konst samt att ordvalet läroprocesser är för allmängiltigt utifrån en pedagogisk kontext. För Molander (2009) innebär definitionen av estetiska läroprocesser ett lärande som integrerar teori och praktik. Denne ställer sig därmed starkt kritisk till styrdokumentens formulering ”I skolarbetet ska de intellektuella såväl som de praktiska, sinnliga och estetiska aspekterna uppmärksammas”³ och menar att estetiken här ställs i motsats till abstrakt undervisning vilket författaren kategoriserar det intellektuella under.

Aulin-Gråhamn och Thavenius (2003) breddar definitionen av estetiska läroprocesser då de hävdar att det estetiska inte bara är läran om det sköna i konsten, utan också ett kommunikationssätt och en uttrycksform som har en klar roll i dagens populärkultur och mediasamhälle. Vidare anser de att de estetiska läroprocesserna borde integreras i alla ämnen då detta kan inverka positivt på elevernas förhållningssätt gentemot samhället. Här anser Aulin-Gråhamn och Thavenius att om lärare tar stöd i de estetiska uttrycksformerna kan de skapa förutsättningar för att fostra elever utifrån demokratiska grundprinciper, då elever ur ett estetiskt perspektiv kan få möjligheter att skapa en helhet med utgångspunkt i olika aspekter såsom erfarenheter, känslor och upplevelser. Här kan då eleverna reflektera mellan det individuella, kollektiva eller samhällsliga och därmed formulera sin egen roll och sitt eget språk mer fritt.

Hasselskog (2006) visar i sin forskning om slöjddämnet hur elevens förutsättningar påverkas av lärarens erfarenheter och utgångspunkter i den estetiska verksamheten och ifrågasätter därmed lärarens intention, då denne i sin undervisning ofta berättigar ett eget synsätt och därmed sina egna syften utifrån fri tolkning av relevant kursplan. Hasselskog menar att lärarna inte alltid är medvetna om hur deras egen utbildning och den enskilde skolans kultursyn påverkar dem. För att undgå detta dilemma poängterar författaren att en lärare måste ha en långsiktig tanke med sina val av undervisningsmetoder i förhållande till de mål

³ Lpo94, sid. 8

som ska uppnås. Här måste de estetiska ämnena i större utsträckning än de klassiskt teoretiska marknadsföra sig och därmed skapa sig en rätt att existera i skolans värld. Först då kan också lärarens intentioner synliggöras.

Detta finner vi ytterligare argument för i Öhman-Gullberg (2009) som menar att de estetiska ämnesområdena oftast ses som en avkoppling i relation till det mer abstrakta skolarbetet. Vidare visar författaren på att den estetiska verksamheten inte integreras till de mer teoretiska ämnena och ifrågasätter detta utifrån ett föränderligt kunskapsperspektiv. Här anser författaren att kunskap måste utformas så till vida att den kunskap som ska läras måste vara förankrad i en samhällelig kontext. Därmed måste lärarna och deras intentioner följa med i den kontinuerliga utvecklingen av ett ständigt växande samhälle och finna metoder och förutsättningar så att eleverna kan bearbeta och reflektera över den kunskap de ska förhålla sig till.

Lindström (2006) visar dessutom på att kreativiteten kan utvecklas och befrämjas i undervisningen under förutsättning att eleverna får utveckla en tillförlit till sitt eget kritiska tänkande i en skapande process. Detta menar han kan uppnås om läraren utgår utifrån ett sociokulturellt perspektiv där den enskilde eleven tillåts föra en dialog i samspel med sin omgivning. Huruvida kreativitet kan läras är därmed beroende av lärarens intention med sin undervisning, där fokus måste beröra mer än resultatet. Snarare ska detta ha en tyngdpunkt på de kriterier som fokuserar på själva processen.

Vad beträffar lärarens intentioner med sin undervisning utifrån bildämnetas aspekter stöds även detta av Häikiö (2007) som menar i sin avhandling att lärare måste ha en intention med sin undervisning. Detta innebär därför att läraren måste vara medveten om hur de estetiska läroprocesserna inte bara utvecklar det konstnärliga utförandet utan också elevens emotionella intelligens⁴.

Scheid (2009) har studerat estetiska läroprocesser utifrån ett musikperspektiv med fokus på ungdomars identitetsskapande. Resultatet visar att respondenterna genom musikämnet och intresset för detta, funnit en arena där de kunnat arbeta gränsöverskridande mellan skola och fritid. Detta har blivit möjligt tack vare att populärkultur har fått ta plats i undervisningen och

⁴ Emotionell intelligens behandlar individens förmåga att hantera känslor, kunna visa empati samt inneha en social kompetens gentemot sin omgivning.

samspele med finkultur. Här kan vi se att estetiken skapar förutsättningar för såväl unga människor i deras personliga utveckling, som lärarens uppdrag att infria läroplanens mål om att skolan ska vara en demokratisk mötesplats utifrån olika sociala och kulturella infallsvinklar.

2.3 Den professionella kulturens roll i skolan

Genom åren har regeringen genomfört särskilda kultursatsningar inom barnkulturområdet där målsättningen har varit att profilera barnkulturen samt att stärka barns och ungas rätt till kulturupplevelser. 2004 tillsattes, på uppdrag av Kulturrådet, kommittén Aktionsgruppen för barnkultur som fick i åläggande att sammanställa erfarenheterna från *Kultur i skola* samt ge förslag till hur samverkan mellan kulturliv och skola ytterligare kan stärkas (Kulturuppdrag för skolutveckling i förskola och skola, 2005).

Ända sedan 1974 när kulturpolitiken blev statlig har det funnits en målsättning att kulturen ska nå ut till alla samhällsmedborgare och särskilda satsningar har gjorts på utsatta grupper så som barn och ungdomar. Sjuttioalets kulturpolitik innebar även en decentralisering och den ansvarsfördelning som fastställdes mellan staten, regionalt samt lokalt existerar än idag. Här påpekar Nilsson (2003) att de satsningar som har gjorts innefattar att det inom det lokala kulturlivet ska finnas kulturpedagoger kopplade till kulturutbudet i varje kommun. Kulturpedagogernas arbetsplats och utgångsläge kan se väldigt olika ut. Många kulturpedagoger är knutna till en kulturinstitution så som museer, kulturhus, teatrar och liknade regionala och statliga uppdragsgivare, medan andra är frilansande kulturarbetare som har kortare åliggande och projektanställningar. Nilsson klargör att kulturpedagogernas uppdrag, i det stora hela, innefattar att dessa ska fungera som en bro mellan kulturen och samhällsmedborgarna. De ska därtill värna om befolkningens yttrandefrihet och en fördjupad möjlighet att ta del av det professionella kulturutbudet där kulturinstitutionens uppgift och utbud är ramen för denna förmedling.

Med stöd i ovanstående finner vi att Hanson och Sommansson (1998) från arbetsgruppen ”Kultur i skola”, beskriver detta ytterligare då dessa hävdar att när Sverige fick ett tydligt politiskt kulturuppdrag resulterade detta i en kunskapssyn, där den traditionella skolans ideologi, ställdes mot att bli desto mer vidsynt i hur eleverna skulle lära. Detta både ur ett personlighetsutvecklande perspektiv där konstens möjligheter kan skapa uttrycksformer för att förmedla känslor och upplevelser, men även utifrån ett kunskapsutvecklande perspektiv där

det fanns nya metoder för elevernas resultatredovisning. Vidare framställer Hanson och Sommansson att kulturpedagogernas uppdrag utifrån ett skolperspektiv, oftast grundar sig på att dessa ska fungera som en resurs och stödja lärare i deras arbete med att få eleverna att uppnå de mål i läroplanen som berör kultur och estetik. Den huvudsakliga tanken med ett samarbete mellan kulturpedagoger och skola är att de estetiska verksamheterna ska med sina praktiska metoder genomsyra skolans verksamhet och kunna fungera som en modell för elevernas bearbetning av kunskapsstoffet. Författarna betonar även att lärare och kulturpedagoger har en gemensam nämnare, utifrån barnkonventionen, i elevernas lärande och menar här att begreppet kultur i skolan är en estetisk process och därmed en del i det stora hela i elevernas lärande.

Aulin-Gråhamn och Thavenius (2003) hävdar i relation till ovanstående att kulturlivets och kulturpedagogers bidrag till skolan är att öppna upp för sådant som kanske annars aldrig blir sagt, frågeställningar som behandlar elevernas existentiella livsvillkor. De menar att skolan behöver ta hjälp av den kreativa, ifrågasättande och nyskapande tradition som finns inom konsten och finna nya hjälpmedel i kulturlivet; verktyg som samtalar och öppnar upp för frågor som kan utmana elevernas kritiska tänkande. Vidare anser författarna att olika slags kunskapsutvecklande erfarenheter inte kan separeras från varandra. Lärarens uppgift innebär därmed att hålla samman elevernas läroprocesser och ta hjälp av andra människor från samhällets alla institutioner och sammanhang när detta behövs. Skolan kan i sin tur medverka till att kulturpedagogerna får ökad didaktisk kompetens.

I betänkande av kommittén Aktionsgruppen för barnkultur *Tänka framåt, men göra nu* (SOU 2006:45) framkommer det att om samarbetet mellan kulturliv och skola ska kunna stärkas krävs det att planeringen på flera nivåer, såväl regional, kommunal som inom enskilda skolor och kulturinstitutioner utvecklar sin befintliga samverkan. Dessutom talar rapporten för att skola respektive kulturliv behöver lära sig mer om varandras uppdrag och verksamhetsområden. Detta visar utredningen på och är därmed ett måste, om de fördomar och ointresse som i dag råder ska övervinnas. Aktionsgruppens förslag är en kontinuerlig fortbildning inom båda sektorerna för att dessa ska vara väl förtrogna med varandras mål.

Häikiö (2008) kommer i sin forskning fram till likvärdiga resultat och menar att kulturpedagoger har en bristande kunskap om skolans uppdrag och hur detta påverkar lärarnas villkor, medan skolan i sin tur inte ser eller använder kulturen som en resurs i undervisningen.

Här anser författaren att båda parterna går miste om ett viktigt samarbete, som i sin tur hade kunnat främja eleverna i deras kunskapsutveckling. Vidare anser Häikiö att skolan behöver hjälp med att kunna arbeta utifrån kulturpedagogiska metoder, där kreativitet och lärande förenas till en helhet. Det vill säga att som lärare kunna skapa kreativa lärandesituationer där eleverna tillåts arbeta såväl praktiskt som teoretiskt, utifrån dialogiska arbetsformer. Kultur integrerat i skolan kan därmed möta skolans fostrande uppdrag att forma demokratiska och aktiva samhällsmedborgare. Att låta eleverna få ta del av det utbud som samhället har att erbjuda och att nyttja kulturlivet som en resurs är därmed en grundläggande faktor för att öppna klassrummet mot världen.

Kulturrådets (2007) rapport *Hinder och framgångsfaktorer för samverkan kulturliv och skola* lyfter fram exempel på kommuner som har klarat av sitt uppdrag att integrera kultur i skolan, men påpekar samtidigt att dessa framgångsexempel är alldeles för få. Här menar rådet att många kommuner och skolor endast ser kulturens roll som ett nedslag i den ordinarie skolverksamheten. Genom intervjuer och enkäter har Kulturrådet kunnat utkristallisera de svårigheter som aktörer inom såväl kulturliv som skolan anser förhindrar samverkan dem emellan. Ekonomiska faktorer och brist på tid åskådliggörs samtidigt som bägge parter menar att det i första hand är deras olika kunskapssyn som försvårar arbetet. Det råder olika uppfattningar om hur samarbetet skall utformas och vad syftet och målet är.

Regeringens senaste satsning *Skapande skola*, som påbörjades 2008, riktar sig till högstadielärover, i årskurs 7-9. Projektet är förankrat i Lpo94:s skrivningar som berör elevers rätt till kreativt skapande samt skolans uppdrag att väcka elevernas intresse för det samhälleliga kulturutbudet. I detta projekt ges skolor möjlighet att skapa kulturprojekt i samspel med aktörer från kulturlivet och ambitionen är att dess insatser ytterligare ska stärka ett långsiktigt samarbete mellan kulturlivet och skolan (Regeringen, 2008).

2.4 Ett föränderligt kunskapsuppdrag

Aktionsgruppen (SOU 2006:45) hävdar, med stöd i Lpo94 och FN:s barnkonvention, att skolan bör erbjuda varje elev möjligheten att möta kultur. Vidare tar Aktionsgruppen fasta på styrdokumentens mål att eleverna ska få utveckla förmågan att få lära utifrån kreativa grunder och erbjudas förutsättningar att ta del av samhällets kulturutbud. Detta bör ske med hjälp av olika estetiska uttrycksformer så som bild, musik och drama, detta med inslag av den professionella konsten i alla dess stilar, konstarter och uttryck. Här menar Aktionsgruppen att

man i skolans styrdokument finner flertalet belägg och utrymmen för att elever ska erbjudas rätten att delta i ett aktivt professionellt kulturutbud.

Aulin-Gråhamn och Thavenius (2003) hävdar att kultur och estetik bör få mer utrymme i både lärarutbildningen som inom lärarfortbildning, eftersom såväl blivande som verksamma lärare behöver kunna se sin egen roll som kulturförmedlare. De menar att alla lärare oavsett ämnesinriktning behöver kunna skapa förutsättningar för gestaltande kunskap utifrån ett estetiskt perspektiv, där fokus ligger på både process, produktion, reception och reflektion.

Lindhls (2002) forskning talar istället för det främjande som de estetiska läroprocesserna medför i meningsskapandet att uppnå verksamhetens utsatta mål. Författaren pekar på att skolan måste kunna följa samhällets ständiga förändring för att eleverna ska kunna uppleva att skolan ska gynna dem och inte tvärtom, att de ska gynna skolan. Därför måste skolan finna nya metoder att tillgodose barn och ungdomars behov.

Ett vidgat kunskaps- och språkbegrepp efterfrågas även av Häikiö (2007) som hävdar att genom att samverka med professionell kultur kan skolan skapa en möjlighet för en mer demokratisk skola i relation till samhällets snabba förändringstakt.

I både Lpo94 och Lpf94 klargörs det att de estetiska aspekterna ska ha en central roll i undervisningen. Utifrån detta används konceptet estetiska läroprocesser som ett samlat begrepp för det estetiskt pedagogiska området inom skolan och syftar då oftast till en grundläggande innebörd där avsikten vilar på det förnimbara och sinnliga (Lindgren, 2006).

Thorgensen (2006) behandlar estetikens roll i sin studie, vilken visar på att begreppet estetik definieras olika i grundskolans kursplaner beroende på hur respektive författare preciserar begreppet, vilket i sin tur skapar stora tolkningsmöjligheter för den enskilda skolan och lärarna som skall tyda dess innebörd. Detta kräver därmed en aktiv diskussion över vilka värderingar man väljer att lägga i estetikens innebörd utifrån riktlinjer i Lpo94 och Lpf94.

Lindgren (2006) stärker ovanstående resonemang och menar i förlängningen att det är först när lärare och elever för en aktiv diskussion kring begreppet estetik som en fördjupad kunskapsprocess kan äga rum. Vidare menar författaren att den estetiska verksamheten skapas och omarbetas i samspelet mellan människor och att den därför aldrig kan vara förutbestämd.

Thorgensen (2006) varnar i ett vidare perspektiv att det finns en komplicerande faktor utifrån estetikens olika benämningar, vilket kan medföra att lärare tolkar kunskapsmålen och därmed bedömer olika utifrån de kriterier som ska uppnås och att skolan därmed kan brista i sitt uppdrag; att säkerställa en likvärdig skola för samtliga elever.

Kulturrådet (2007) konstaterar däremot att de formuleringar som finns i läroplaner och kursplaner, som stödjer elevens rätt till såväl eget skapande som rätten att aktivt kunna ta del av det professionella kulturlivets utbud inte är förankrade till några mål. Kulturrådet anser därmed att skolverket borde få i uppdrag att skriva in mål som styrker dessa skrivelser. Rapporten visar att detta behövs för att kunna uppnå de krav som FN:s konvention ställt upp angående barns rätt till kultur.

Vi finner att det inte bara är skolans kunskapsuppdrag som behöver utvecklas utan även det professionella kulturlivets uppdrag vilket vi finner stöd i Kulturdepartementets (SOU: 2009:16) senaste utredning *Betänkande av Kulturutredningen Grundanalys*. Där framhålls det att det behövs en omarbetning av de kulturpolitiska målen. Utredningen hävdar att kulturpolitikens uppdrag behöver vidgas och utvecklas för att kunna svara upp mot samhällets förändrade kunskapssyn. De menar att kulturen har fått en starkare ställning i samhället, en tydligare kvalitet och kreativitetsdrivande roll och hävdar att det måste till nya riktlinjer för hur satsningar inom kulturområdet ska integreras med andra sektioner inom samhället, som till exempel skolan.

3 Empiri

Nedan följer en redogörelse för vårt val av metod, urvalsgrupp, presentation av respondenter och genomförande. Därefter sker en beskrivning av de etiska överväganden vi gjort, samt hur vi har bearbetat vårt insamlade material.

3.1 Metod

I vår studie jämför vi lärares och kulturpedagogers intervjuresultat i förhållande till respektives uppdrag och intention. Vi vill understryka att vårt resultat enbart gäller våra nio respondenters uppfattningar och att vi inte gör anspråk på att beskriva en generell situation. Vi har valt att göra en kvalitativ undersökning eftersom vår intention har varit att bygga upp en ömsesidig dialog med respondenterna. Vi anser att en kvantitativ undersökning endast hade gett oss ett statistiskt resultat, vilket vi inte eftersträvade. Avsikten med en kvalitativ metod är att objektivt ta del av respondenternas olika skildringar utifrån deras livsåskådning. Enligt Kvale (1997) är syftet med en kvalitativ forskningsintervju att beskriva och förhålla sig till respondenternas upplevelser och centrala erfarenheter inom det ämnesområde som studeras. Här menar Kvale att fokus på denna metod ligger i att kunna förstå och analysera innebörden i respondentens utsagor.

Vidare menar Denscombe (2000) att en forskningsintervju bygger på en dialog och ett samspel mellan respondenter och intervjuare. Här utgår dialogen ifrån ett ämne som är av intresse för båda parter. I vårt arbete har vi utfört semistrukturerade intervjuer, vilket innebär att vi på förhand har konstruerat frågor som vi sedan följt upp med såväl underfrågor som improviserade följdfrågor i avsikt att få en positiv och djup dialog med våra respondenter, vilket Denscombe ger oss stöd för (se bilaga I och II).

3.2 Urval

Vår urvalsgrupp består av fem kulturpedagoger som arbetar med verksamhet som vänder sig till skolan och fyra lärare som har valt att ta del av kulturlivets pedagogiska verksamhet. Gemensamt för respondenterna är att de har valts ut utifrån ett subjektivt urval. Valet av denna metod grundar sig i att vi som forskare, med bakgrund till det vi redan vet om undersökningsområdet och våra respondenter, har kunnat avgöra att dessa har erfarenhet om den information vi eftersöker (Denscombe, 2000).

3.3 Presentation av respondenterna

Samtliga lärare har fått namn med begynnelsebokstaven L. Kulturpedagogerna har tilldelats namn med begynnelsebokstaven K. Detta med avsikt att underlätta för dig som läsare.

- Lena är lärare på en F-5 skola. Hon är ansvarig klassföreståndare för årskurs 3 och har valt att ta del av ett musikteaterprojekt.
- Laila är lärare på en F-9 skola. Hon är ansvarig klassföreståndare för en klass i årskurs 1-2 och har valt att ta del av ett musikteaterprojekt.
- Lars är utbildad högstadielärare i matte, kemi och musik. Han arbetar idag som lärarutbildare och medverkar i ett medieprojekt som riktar sig till högstadie- och gymnasielever.
- Lotta är lärare på en F-5 skola. Hon undervisar bland annat i bild och har valt att ta del av ett bildprojekt.
- Karin är dramapedagog och är involverad i ett musikteaterprojekt samt det medieprojekt som riktar sig till högstadie- och gymnasielever.
- Kajsa är konstpedagog och har bedrivit ett bildprojekt tillsammans med Lotta.
- Kalle är kulturpedagog och har varit ansvarig för ett musikteaterprojekt som riktar sig främst till elever i F-2-klass.
- Kristian är frilansande regissör och driver det medieprojekt som riktar sig till högstadie- och gymnasielever.
- Kicki är frilansande mediepedagog och ansvarig för det medieprojekt som riktar sig till högstadie- och gymnasielever.

De sistnämnda två kulturpedagoger är verksamma inom samma projekt och ville båda vara delaktiga under samma intervju.

3.4 Genomförande

Då vi eftersträvade en god dialog med våra respondenter fick dessa själva avgöra var intervjuerna skulle äga rum, vilket oftast blev i ett kontor på deras arbetsplats men även i enstaka respondents hemmiljö. Vi valde att låta respondenterna välja plats och tid för intervjuerna för att de skulle kunna vara sig själva och känna sig trygga och bekväma under intervjun. Vi inledde våra intervjuer med att poängtera att alla deras tankar och uppfattningar var betydelsefulla för vår undersökning och uppmanade dem även att ta god tid på sig.

Samtliga intervjuer har vi dokumenterat med hjälp av diktafon. Vid de flesta intervjuerna var vi båda närvarande. När vi hade tillfälle att jobba tillsammans delade vi upp uppgifterna så att en koncentrerade sig på de frågor vi har utgått ifrån (se bilaga I och II) medan den andre förde anteckningar och fokuserade på underfrågor och improviserade följdfrågor som hjälpte oss att skapa en levande och dynamisk dialog. Vid de tillfällen då bara en av oss har kunnat utföra intervjuer har detta skett utifrån en likvärdig grund där den enda skillnaden har varit att det inte har förts några stödanteckningar. Intervjuerna pågick i genomsnitt mellan en halvtimme till en och en halv timme.

3.5 Etiska överväganden

Vi har valt att anonymisera respondenterna genom att använda oss av fingerade namn. Detta då vi anser det vara oetiskt och irrelevant för uppsatsen att använda deras riktiga namn. Inga fakta har ändrats på så vis att exempelvis ursprung, ålder eller yrkesroll skulle påverkas. Dessutom har även personnamn, skolor och orter som nämnts under våra intervjuer ersatts med *** i samband med transkribering.

Med utgångspunkt i Forskningsetiska principer inom humanistisk–samhällsvetenskaplig forskning (Vetenskapsrådet, 2002) har vi tagit ställning till dess huvudprinciper och de krav som föreligger här. Redan vid mail respektive telefonkontakt med respondenterna berättade vi för dessa om syftet med examensarbetet, samt att deras information och kunskaper om ämnesområdet var viktiga för vår undersökning. Respondenterna fick även information om att deras deltagande var frivilligt och att de när som helst kunde avbryta intervjun utan att behöva ange någon som helst förklaring till varför eller att detta skulle innebära några följder för dem. Denna information upprepades sedan i samband med att intervjuerna skulle utföras. Därefter fick respondenterna ge sitt samtycke till medverkan i undersökningen.

Ingen respondent har påverkats av oss vid sitt beslut att delta i undersökningen eller inte, vidare har inte heller någon beroendeställning mellan respondent och intervjuare funnits. Endast i ett fall har en respondent valt att avstå från att intervjuas på grund av tidsbrist, vilket vi i vår korrespondens respekterade samt sedan tackade för information om valt beslut. Detta beslut påverkade dock inte vårt resultat i sin helhet och därmed ser vi inte det som ett bortfall som måste vägas in i undersökningen. Ingen av de respondenter som har deltagit har valt att avbryta sin intervju. Vi har gjort en muntlig överenskommelse med samtliga respondenter beträffande tystnadsplikt och i de fall vi har blivit ombedda att inte föra vidare information

som kommit fram under intervjun har vi tagit ett etiskt ställningstagande att inte transkribera detta material.

Efter examination av uppsats kommer samtliga ljudupptagningsband att förstöras. Detta innebär även att vi inte kommer att nyttja vår datainsamling för kommersiellt bruk eller annat syfte som inte hör till vår vetenskapliga undersökning. De respondenter som har önskat att få ta del av vårt slutgiltiga resultat kommer att erhålla ett exemplar av uppsatsen när den är färdigställd.

3.6 Datatranskribering

Vi har valt att transkribera samtliga intervjuer för att kunna få en omfattande överblick av vårt datamaterial. I transkriberingen har vi valt att ändra respondenternas uttalanden beträffande språklära och syntax, till grammatiskt korrekt svenska för att underlätta läsningen. Vi har även dragit ihop olika uttalanden som vi inte funnit relevanta för vår undersökning till en följd, vilket vi har markerat med [...]. Detta val har vi gjort för att vi ska kunna fokusera på vårt syfte samt höja innebördens kvalitet i respondenternas utsagor vilket Kvale (1997) ger oss stöd för.

4 Resultat och analys

Här nedan följer en redovisning av resultat och analys. Först redogörs det för upplägget av resultatredovisningen, vidare respondenternas svar i förhållande till våra problempreciseringar. I redovisning av resultatet kommer respondenternas citat att redovisas tematiskt utifrån Kvaales (1997) princip att använda de citat som bäst belyser frågeställningen. För att underlätta läsningen har vi valt att dela upp resultatet i avsnitt enligt följande; Lärare respektive kulturpedagogers kunskapssyn med utgångspunkt i estetiska läroprocesser, deras intention med att genomföra ett kulturprojekt samt hur samarbetet mellan respektive verksamhet har fungerat. Resultatet avslutas därefter med en sammanfattande analys.

4.1 Kunskapssyn

I detta avsnitt redogör vi för resultatet av lärarnas respektive kulturpedagogernas uppfattningar av de möjligheter som estetiska läroprocesser kan ge eleverna i deras kunskapsutveckling.

4.1.1 Lärarnas kunskapssyn med utgångspunkt i estetiska läroprocesser

Lenas kunskapssyn beträffande estetiska läroprocesser är att dessa är av väsentlig vikt då det finns många barn inom skolan som har svårigheter med de ”vanliga kunskaperna”, såsom svenska, matte och engelska, men som har sin styrka i de estetiska uttrycksformerna. Detta förstärker Laila ytterligare då hon menar att genom att arbeta utifrån estetiska metoder kan eleverna befästa kunskaper på ett djupare plan:

Bild, du kan dokumentera i bilden. Musiken, du sjunger in sånger, genom rytmen får du in taktövningar som kan hjälpa dig i mattetänket. Drama, det dramatiserar upplevelser du varit med om och får en att fundera kring saker, spela rollspel och forumspel.

Vidare anser Laila att det är viktigt att de estetiska uttryckssätten får ta plats i undervisningen eftersom dessa kan förstärka och lyfta fram svaga elever som till exempel har svårt med läs- och skrivinlärning. Eleverna i fråga kanske har sin styrka i bild och då kan läraren finna metoder för att utveckla deras språk med hjälp av bildens egenskaper och låta denna arbetsform gå före de mer sedvanliga undervisningsmetoderna under en period. Laila ser dessutom att samtliga elever mår bra av att använda estetiska processer för att utvecklas och syftar då främst på de starka eleverna som har en trygghet i läsning och räkning och menar att

de eleverna kan behöva utmanas i sina tankebanor och tillvägagångssätt. Hon tror att de estetiska läroprocesserna är avgörande i arbetet med de yngre eleverna och ser det som en nödvändighet i kunskapsprocessen men efterfrågar på samma gång ett fortskridande arbete med estetiken i de högre årskurserna, då hon finner att detta många gånger stagnerar ju äldre barnen blir.

Jag skulle kunna visa exempel här på hur ungar uttrycker saker med musik, som de inte har verbalt språk för. De kan uttrycka sig med estetiska medel och det gäller ju alla människor naturligtvis, inte bara barn. Man behöver ju inte tappa den förmågan bara för att man har fyllt 18. Men skolan släpper ju inte fram det, det är mycket böcker och mycket sånt (Lars).

Det medieprojekt som Lars medverkar i vänder sig mot ungdomar och behandlar existentiella livsfrågor utifrån estetiskt grundade arbetssätt. Lars erfarenhet inom detta område är att lärare inom högstadiet och gymnasieskolan har svårt att ta sig an dessa frågor och menar att det inte går att ha ”en lärobok som heter livet och döden eller något, och så har man läxa i det”. Behovet av att prata om de existentiella livsfrågorna är stora och här ser Lars att lärarna behöver hjälp med att ta sig an problematiken och menar att de estetiska metoderna kan öppna upp för dessa frågeställningar. Böcker med kopplingar till ämnesområdet ska inte avskaffas men får en helt ny innebörd när de blir förankrade i verkligheten. Lars poängterar dock att gymnasieskolan är en frivillig skolform som är väldigt resultat- och målinriktad vilket innebär att de enskilda ämnena tenderar att komma i centrum med påföljden att dessa ämnen blir mer isolerade ifrån varandra. Därmed menar Lars att den här typen av frågor får svårare att komma fram inom gymnasieskolans verksamhet. Han drar här paralleller till grundskolan, där han anser att det finns desto mer förutsättningar att uppnå skolans övergripande mål” som ju handlar om att man ska utvecklas som individ, man ska utveckla kunskap om saker, men även om andra och om sig själv, alltså det har med utveckling och så att göra.”

Lotta belyser sin kunskapssyn inom framförallt bildämnet, utifrån två perspektiv. Dels utifrån ett emotionellt perspektiv där eleverna ska ges möjlighet att njuta av konst, men även utifrån ett perspektiv där eleverna genom att få pröva, tillåts vara kreativa och ta del av olika tekniker också utvecklar sin praktiska färdighet. Detta anser Lotta tillför mycket till elevernas förmåga att se saker på olika sätt och påtalar att många är otroligt rädda för att göra fel.

Lars beskriver en liknande situation och menar att skolan ofta använder sig av en kunskapssyn som baseras på rätt eller fel, där elevernas resultat ska ha ett entydigt svar som överensstämmer med facit, vilket tenderar till att bli ett prestationsinriktat lärande. Här menar Lars att för att undkomma detta dilemma behöver skolan öppna upp för lektioner och bedriva verksamheter där inte slutet är förutbestämt och ser här att de estetiska läroprocesserna kan öppna upp för detta. Vidare menar han att genom estetiken kan man finna vägar för att prata om ”svåra saker eller roliga saker på ett annat sätt och möta andra människor.”

Man har ju så mycket man måste prata om och prata ur sig och man är kanske rädd att man är ensam om att tycka någonting och har ingen att prata med det om. Tror man och så upptäcker man att det kan sättas igång på vissa sätt och genom att man också använder sig av fler uttrycksformer, än skriven text till exempel. (Lars)

4.1.2 Kulturpedagogernas kunskapssyn med utgångspunkt i estetiska läroprocesser

Samtliga kulturpedagoger poängterar upplevelsens betydelse i processen när man arbetar med estetiska uttrycksformer och menar att detta är grunden i deras pedagogiska kunskapssyn. För både Kicki, Kristian och Karin är det emotionella avgörande i deras arbete och de utgår alltid från sig själva i mötet med eleverna. Detta menar Karin att hon gör för att mötet ska bli äkta och framhäver att ett påklistrat beteende från hennes sida förstör upplevelsen. Kalle förstärker detta ytterligare genom att påtala att hans roll är främst att vara en förebild för eleverna och menar att alla vuxna har ett ansvar gentemot alla barn. Kajsa betonar att alla som deltar i arbetsprocessen tillför varandra någonting och syftar på att i ett skapande ögonblick har alla någonting att ge, lärare som elev och menar här att man blir inspirerade av varandras kunskaper. Kajsas erfarenhet många gånger är att vuxna tror att om de skapar ihop med barnen så förtar de barnens storhet och hämmar dessas kreativa sida, men Kajsa menar att så är inte fallet. Den vuxne har här ett stort ansvar genom att vara lyhörd och fånga stunden.

[Om ett barn upptäcker] en kontakt på vägen, i en utställning, som den tycker verkar intressant så får vi undersöka det, för annars så tappar jag den eleven och alla andra också för att de märker att jag inte tar dem på allvar. (Kajsa)

Karin hävdar att estetiken har en möjlighet att tillgodose att alla elever och deras behov blir sedda. I och med att det är en gemensam upplevelse, så blir det inte bara vissa som får delta, utan alla får vara med och delge varandra sina erfarenheter. Hon anser också att det är A och

O att estetisk verksamhet får ta plats i skolan. Kalle stödjer Karins resonemang, då båda menar att barn lär sig på olika sätt och att detta måste läraren utgå ifrån i sin undervisning.

För det är ju faktiskt så att en del som kanske inte är så bra på att läsa och skriva och räkna kanske är jättebra på att sjunga, rita eller måla. Det behöver ju absolut inte ha med varandra att göra. Att man kan hitta sina värden genom att få prova någonting annat. Likaväl som att man kanske är duktig på att spela fotboll, hockey eller vad det än nu är, så tror jag att det är viktigt att erbjuda möjligheter. Valen ska ligga hos individen. (Kalle)

Både Karin och Kalle betonar att kunskapen måste bli mer greppbar för eleverna och anser att de estetiska läroprocesserna har en stor funktion inom skolan då lärandet utgår från livet och blir därmed verklighetsrelaterat. Kajsas kunskapssyn har likvärdiga kopplingar då denne menar att elevernas identitetsskapande kan finna uttryck i de estetiska läroprocesserna. ”Det handlar ju egentligen om att utforska världen, upptäcka den och det är ju där mitt mål ligger.” Kajsa betonar flertalet gånger att det är processen som är viktig och inte resultatet. Samtidigt ser hon att resultatet ändå blir bra men anser detta vara beroende av att processen är bra. ”Men det är inte alltid som det måste bli någonting, tycker inte jag, utan det viktigaste är vad som händer här inne (*pekar mot sitt huvud*).” De processer som uppstår i elevernas tankar uttrycker Kajsa som fantastiska och syftar främst på att det viktigaste är inte vad som har kommit ut på pappret eller att det har blivit en sak ut av det, utan att eleverna får förståelse för konsten, sitt eget bildseende och sin förmåga att uttrycka sig. Då sker det som hon eftersträvar i sin kunskapssyn, ”att det finns här inne, det har hänt någonting, det finns någonting inne i kroppen.”

Såväl Kicki som Kristian ställer sig lite tveksamma till att använda uttrycket estetiska processer. Här menar Kicki att det egentligen bara skulle finnas läroprocesser och ifrågasätter vad kunskap är, om det är att hitta rätt svar eller är det att hitta rätt fråga. Hon anser att detta ett dilemma som skolan har att tampas med, där lärarna dels ska lära ut kunskap men samtidigt lära ut att kunskapen kan förändras hela tiden.

Då är det ju egentligen att vi borde lära ut en slags öppenhet och mottaglighet och sinnlighet och känsla för den sociala kompetensen, liksom att ta in intryck och lyssna, att inte fastna i sina förutfattade meningar eller att ”jag har ju lärt mig på

det här sättet då kan det ju inte vara på det sättet” och det tycker jag är estetiska läroprocesser. (Kicki)

Kristian refererar till Bengt Molanders⁵ yttrande att ”kunskap finns ingen annanstans än i kunniga människor” och förklarar med utgångspunkt i dennes uttalande sin egen kunskapssyn.

Jag kan känna att det finns någonting i det som jag kan förhålla mig till. Jag tar gärna del av berättelserna om både matematik, livet och vad det än är, men det är först när jag kan omsätta det i mig som det är kunskap. Jag tror ju att man bildar kunskapen i sig själv, men i samspel med andra.

Kristian vidareutvecklar sitt resonemang och menar att det är därför som det också är så svårt med kunskapsförmedling, ”vi lever i en kultur där vi vill ha svaren innan vi har ställt frågorna, vi vill ha färdigtuggad mat innan vi har smakat.” Kristian menar att den typ av kunskap som finns i de estetiska processerna har en potential att skapa sammanhang och förankra kunskapen i verkligheten: ”För det är ju verklighetens dramaturgi som de också har kunskap om, inte bara den konstlade dramaturgin.”

Vidare framhåller Kajsa att alla elever inte behöver tycka om konst, men tror ändå att alla i slutändan kan få behållning av de kunskaper som de tillgodogjort sig i processen och syftar till att det finns olika uttryckssätt och berättelser bakom allt man tar del av. Oavsett kulturpedagogernas olika estetiska inriktningar, så belyser de alla att grunden i den skapande processen är själva berättelsen. Kristian anser att i den konstnärliga världen så äger ingen sanningen utan var och en har rätt till sin egen berättelse.

Det goda med att vi kan göra det här i ett pedagogiskt sammanhang är att vi också kan få tillfälle att lyssna på varandras berättelser. Jag får tillfälle att berätta men jag får också tillfälle att lyssna på andras berättelser, men ingen äger rätten. Alla äger bara rätten att bli förstådda. (Kristian)

Även Karin menar att alla har en historia att berätta, att alla tänker på något och måste erbjudas vägar och möjligheter att få ventilerat sina tankar och åsikter ”och när ska vi göra det om inte i skolan, där vi ska lära oss att leva, det är där det ska in, så menar jag i alla fall.”

⁵ Bengt Molander är professor i filosofi vid Filosofiska institutet i Trondheim, Norge.

4.2 Intention i relation till uppdraget

Här nedan redogörs för lärarnas och kulturpedagogernas intentioner med att ta del av varandras verksamheter i relation till deras uppdrag.

4.2.1 Lärarnas intention med att genomföra ett kulturprojekt

Två av lärarna uttrycker att de via kommunens firstclasssystem⁶ brukar ta del av vilka kulturaktiviteter som erbjuds och därefter kryssa för de projekt som intresserar dem. För dessa lärare, som tog del av musikteaterprojekt, var intentionen dels att eleverna skulle ta del av en kulturell upplevelse och dels få ta del av det ämnesområde som projekten förmedlade. Båda lärarna uttryckte att det samtidigt blev en rolig uppfyllelse över hur kunskapen inom ämnesområdet förmedlades, vilket var deras förhoppning. En lärare nämnde här en nyfikenhet över att det var musiker som behandlade ämnet och menade ”att det skulle vara spännande att se hur de har gjort.” Den andre läraren betonade att upplevelsen är ett mål i sig. Lars intention med projektet är att stärka utbudet och användandet av estetiken inom skolan och lyfter fram dess möjligheter att skapa gemenskap.

Den känslan att det blir en sådan samhörighet, de här estetiska uttrycken förstärker den här samhörigheten mellan människor, på ett sätt som kan vara väldigt krångligt att förklara med ord, som alla bara vet. (Lars)

Lotta har valt att arbeta med ett längre bildprojekt under ämnet elevens val. Här har hon haft för avsikt att låta barnen få möjlighet att arbeta koncentrerat, under flera dagar, med utgångspunkt från den professionella konsten. Valet av arbetsmetod menar denne, grundar sig på att [...] jag är ju intresserad av det personligen [...]. Vidare menar hon att det handlar om att öppna upp vyer och dörrar för eleverna och låta dessa möta samhället och påtalar att i detta möte spelar skolan en väsentlig roll.

Sett till läraruppdraget ser samtliga lärare kopplingar från kulturprojektet till skolans styrdokument och kursplaner. Lena och Laila väljer att belysa detta utifrån projektens ämnesområde, där de ser kopplingar till samhällskunskap och naturkunskap medan Lotta och Lars belyser ämnesöverskridande möjligheter. Här menar Lena att ”det här kan man verkligen lägga in under miljöfrågor, för det är det i allra högsta grad. Det har ju stor plats i läroplanen tycker jag.” Lotta anser att ”det är ju det här att man ska ha en allmänbildning, kunna känna

⁶ Firstclass är ett nätverksbaserat informations- och kommunikationssystem.

till” och syftar dessutom på att projektets kreativa aspekt leder till en övergripande kunskapsutveckling hos eleverna. Lars menar att estetiken spelar en väsentlig roll i skolans uppdrag vilket innefattar såväl kunskapsuppdrag som fostrans- och samhällsuppdrag.

Lena har inte tagit del av kulturpedagogernas uppdrag och anser sig inte heller vara intresserad av att göra det. Laila och Lotta säger till en början att de inte heller har tagit del av uppdragen men ändrar sig emellertid efter lite betänketid och har då vaga funderingar om att de kan ha tagit del av detta uppdrag vid ett tidigare tillfälle men inte minns vad dessa står för. Laila har dock en teori om vad uppdraget kan innefatta och syftar på att målet troligen är att erbjuda skolorna kulturupplevelser utifrån ett brett perspektiv som riktar sig till olika åldersgrupper. Hon syftar främst på att det ska finnas något som tilltalar alla och poängterar även att det ska utveckla språket. Lotta kan efter lång yrkesverksamhet se att det har skett en förändring och exemplifierar att kulturpedagogers åliggande idag är tydligare inriktat mot skolans verksamhet och förutsättningar vilket hon menar kan vara ett av kulturpedagogernas uppdrag.

4.2.2 Kulturpedagogernas intention med att genomföra ett kulturprojekt

Karins utgångspunkt är att hon får en idé hon vill arbeta vidare med. Denna idé grundar sig oftast på ett behov hon ser i sin yrkesroll och i kontakten med barnen. Karin uttrycker att det alltid finns en pedagogisk intention i de projekt hon väljer att bygga upp och som innefattar både samarbete och fantasi. I nuvarande projekt var intentionen att skapa en musiksaga utifrån andra kulturer, med avsikt att belysa ämnet ur en mer subjektiv synvinkel än en objektiv.

I likhet med Karin så har Kicki och Kristian utgått från en idé om att göra ett pedagogiskt multimediamaterial som utgår från ungdomar och deras frågeställningar. Deras förhoppning är att så många ungdomar och lärare som möjligt ska ta del av projektet och att detta skall öppna upp för ungdomars livsfrågor där lärarna i sin tur kan finna stöd och praktiska metoder att utgå ifrån.

Kajasas intention är att eleverna ska få en ökad förståelse för estetiken och hur denna skapar förutsättningar när en konstnärlig process tar form. Uppgiften och utgångspunkten är att utgå ifrån utställningar och att utifrån detta arbeta med helheten.

Alltså, jag vill att de ska lära sig något mer fördjupat och förstå en process. Hur en konstnär kan tänka, att det är inte bara att göra det så här, utan att det finns en tanke bakom som vi kan fördjupa oss i. (Kajsa)

Kalles intention med sitt projekt grundade sig dels i att utgå från musikens möjligheter men även att sprida budskap om projektets ämnesområde, som behandlade miljöfrågor, komma ut till skolorna och därmed låta så många elever som möjligt få ta del av det. Avsikten med detta var framförallt att kommunen Kalle utgår ifrån i sitt yrke, är stor till ytan och att det till följd därutav råder problematik för vissa skolor att ta sig in till kulturinstitutionen.

Gällande uppdraget menar Kalle att hans arbetsplats har ett ansvar, ett kulturpolitiskt uppdrag från nämnden att tillgodose barn och unga i kommunen med kultur på olika sätt. Detta uppdrag innefattas både i form av att man ska få ta del av eget utövande, men även att få betrakta alla konstformer, så som film, teater, musik, bild och dans. ”Här finns ett hus som är helt inriktat på barn & ungdomskultur. Vi har inget annat uppdrag.” Kalle menar här att verksamheten är fri att själv utforma sitt pedagogiska program utifrån relativt vaga riktlinjer från kulturnämnden.

Karin har liknande uppfattning då hon anser att hennes uppdrag är relativt fritt. Hon ser det konstnärliga som målet, men alltid utifrån ett pedagogiskt perspektiv. Kajsa däremot menar att hennes uppdrag är mer begränsat, då den kulturinstitution hon tillhör har som mål att nå ut till så många besökare som möjligt och inte bara fokusera på en specifik grupp. Kajsa själv betonar dock att hon strävar efter kvalitet och därför har valt att emellanåt genomföra fördjupande projekt, som riktar sig till en viss grupp och som sträcker sig över en längre period. Med utgångspunkt i skolans styrdokument så anser Kajsa att hennes verksamhet har mycket att bidra med och lägger framförallt vikt på det sociala samspelet:

Nu får man inte bara tänka att jag jobbar med konst och bild, utan det jag jobbar med är ju allt. Inom bild och konstvärlden finns ju alla ämnen så därför finns ju hela skolans läroplan här.

Kalle och Karin anser sig osäkra på vad skolans styrdokument och kursplaner egentligen omfattar och behandlar, men tror ändå att deras olika uppdrag överensstämmer i praktiken. Här menar Karin att ”det står väl någonstans att alla barn ska få uttrycka sig. Det måste ju stå någonstans. Så att någonstans så passar det ju alltid in”. Kalle uppger en likvärdig beskrivning

och betonar sina argument ytterligare med att kulturen ska ha en naturlig del i skolans uppdrag. Däremot påpekar han i ett vidare perspektiv att det är stora skillnader mellan hur mycket olika skolor väljer att arbeta med kultur och estetik och kan ibland uppleva att vissa skolor enbart tar del av ett utomstående kulturutbud för att sedan kunna bocka av det i sin planering.

Kicki och Kristian tillhör inte, till skillnad från de andra kulturpedagogerna, någon specifik kulturinstitution. De har därför inte heller något uppdrag att utgå ifrån i det projekt de genomför. Oavsett kursplaner och styrdokument så har Kicki och Kristian främst varit trygga med att projektets utgångspunkt hade viktiga frågor att driva. När de väl var igång hittade de ändå, i samspråk med verksamma lärare, formuleringar i läroplanerna som kunde stödja deras verksamhet för hur de kan utforma det pedagogiska uppdraget. Här hänvisar de främst till framtidens läroplan, då de lägger tyngdpunkten på att såväl dagens som framtidens lärare måste lära sig att hantera och våga möta de frågor som eleverna bär på.

Vi hoppas ju att det här ska väcka modet att våga stå för den man är och våga visa vem man är. Våga lyfta på locket och prata lite mer allvar liksom och inte bara hela tiden gå omkring med de här rollerna och fasaderna som man hela tiden kämpar för att bibehålla i den statusfyllda skolan på något vis där alla har sin plats. (Kicki)

4.3 Samarbetet mellan respektive verksamhet

I detta avsnitt presenteras resultatet av hur lärarna och kulturpedagogerna har beskrivit det samarbete som skett mellan respektive verksamhet.

4.3.1 Lärarnas beskrivning av samarbetet med kulturen

På frågor som behandlar hur samarbetet har fungerat mellan kulturpedagogerna respektive lärarna refererar Lotta till tidigare samverkan med konstpedagogen Kajsa och menar att det var de positiva upplevelserna från dessa projekt som fick henne att återuppta samarbetet och tror sig vara säker på att ett sådant här möte kommer eleverna att bära med sig hela livet. Dessutom ser hon samarbetet utifrån ett personligt perspektiv, där hon upplever Kajsa som en otrolig inspirationskälla inom sitt eget ämnesområde. Lotta poängterar däremot en brist i resursen utifrån en tidsaspekt, då hon ser det som ett hinder att Kajsa egentligen bara har möjlighet att möta eleverna under ett fåtal timmar där denne först föreläser, för att sedan låta

eleverna arbeta i ateljén under en timmes tid. Här menar Lotta att eleverna behöver längre tid i arbetsprocessen.

Men jag känner att vi hinner ju inte det med våra barn, de hinner inte göra något.
Då kommer de bara igång. Och då menar hon (syftar på Kajsa) att sen får man ta hem det och jobba vidare på skolan, men det blir inte samma sak.

Dock är Lotta medveten om att Kajsa har restriktioner för att arbeta så intensivt som de båda har valt att göra. Samtidigt tror sig Lotta ändå vara ganska ensam om att genomföra större kulturprojekt i samarbete med denna kulturpedagog och väljer därför att våga trycka på sina önskemål för att få ta del av denna resurs.

Lena, Lotta och Laila upplever att kulturpedagogerna är angelägna om att skolorna ska ta del av deras erbjudande. Två av lärarna ser dock kulturpedagogernas budget som ett hinder för vad dessa kan erbjuda skolorna, men här anser en av dem att de ändå är duktiga på att bidra med ett brett utbud. Den tredje läraren lyfter istället fram skolans begränsade ekonomi för att kunna delta i kulturprojekt och menar att möjligheterna var bättre förr. [...] det var ju då man hade, nu får man inte lov att samla in ett öre. Det får ju kosta så lite som möjligt.” Samtidigt menar den här läraren att om ”man brinner för en sak” och kan lägga fram det på ett vettigt sätt så finns det alltid möjligheter att tillgå. Här handlar det om att finna lösningar för att etablera ett samarbete.

Samtliga lärare anser överlag att samarbetet är positivt och Lars lyfter fram att det har skett en ”helt osannolik och fantastisk utveckling” hos de elever som är delaktiga i projektet, just tack vare detta samarbete. Laila ser samarbetet som en resurs och poängterar då främst kulturpedagogernas professionalitet som en bidragande orsak till resultatet. En annan aspekt denna lärare lyfter, är lärares tidsbrist och syftar då på hur mycket tid och medel det hade krävts om skolan skulle genomföra ett kulturprojekt av samma art på egen hand. ”Så absolut att man ska ta vara på allt man kan få, det är bara en enorm tillgång.”

En lärare betonar de pedagogiska fördelar ett kulturprojekt kan föra med sig och ser detta som en oerhörd resurs, då hon anser att dramatiseringar möjliggör att kunskapen vävs in i ett kreativt sammanhang. Vidare anser denne lärare att eleverna får potentialer att ta emot och bearbeta kunskapen både visuellt och auditivt och uttrycker här en erfarenhet av att det finns ett stort behov av detta bland eleverna. Lars tror att genom att man som lärare integrerar

estetik i sin undervisning så kan detta resultera i att lärarna får nya utgångspunkter och kan se sina medel och mål med nya ögon. Här menar Lars att kulturpedagoger har en viktig resursfunktion, då många lärare kanske behöver hjälp med hur de kan använda estetiken som en naturlig del i sin undervisning.

4.3.2 Kulturpedagogernas beskrivning av samarbetet med skolan

Kajsa betonar att samarbetet med lärarna många gånger är svårt och refererar då till lärarnas knappa ämneskunskaper inom bild. Här menar denne att många lärare har bristande erfarenheter i förhållande till sina idéer. Dessa tar därför kontakt och berättar om sin intention, men när samarbetet väl är påbörjat är det kulturpedagogen som får vara den drivande kraften som kommer med idéer och förslag samt styr upp verksamheten istället för att det sker i samverkan med läraren. Dock understryker Kajsa att samarbetet med Lotta oftast grundar sig på ett samspel där båda två fortlöpande diskuterar arbetsprocessen.

Oavsett vilken åldersgrupp Kajsa arbetar tillsammans med så är det alltid utifrån förutsättningen att lärarna är delaktiga i elevernas arbetsprocess. Detta upplever hon är oerhört viktigt för att arbetet skall kunna följas upp, reflekteras över och utvärderas. Kajsa betonar att även om inte lärarna väljer att göra ett efterarbete ”så finns det ändå saker som har hänt med eleverna och då måste ju läraren vara med i den processen för att kunna ta det efteråt”.

Kicki och Kristian upplever att deras samarbete med både ungdomar och lärare, som har deltagit i projektet, har fungerat bra även om de personligen kan uppleva att det har blivit lite intensivt ibland. Kicki berättar vidare om alla de positiva reaktioner de fått från lärare som ser projektets möjligheter att skapa en öppen dialog, en mötesplats där också de fördomar som existerar mellan ungdomar kan synliggöras, ventileras och motverkas.

Kalle och Karin upplever att samarbetet har blivit bättre under årens lopp och tror att detta främst beror på att lärarna har börjat lägga mer vikt vid vad de estetiska läroprocesserna kan ge eleverna i deras kunskapsutveckling, men även utifrån ett socialt perspektiv då det finns stor efterfrågan på detta i skolans verksamhet. Här menar Karin att man kan få in oerhört mycket kunskap i estetiken, beroende på vad lärarna kan se att eleverna får ut av det och om de väljer att bygga vidare på det utifrån andra ämnen. Denna kulturpedagog tipsar gärna läraren om hur arbetet kan fortskrida efter avslutat samarbete, under förutsättning att det finns en efterfrågan, men poängterar samtidigt att efterarbetet inte får bli större än upplevelsen.

Karin har tidigare mött lärare som inte har värderat samarbetet utan överlåtitt hela projektet till henne. Detta har oftast varit lärare som inte själva har valt att ingå ett samarbete, utan där uppdraget istället beställts av exempelvis en rektor. I dessa sammanhang har Karin upplevt att hon mest stört ordinarie rutiner:

[...] en lärare som jag kommer ihåg när vi hade drama, då hade vi det i klassrummet man fick liksom ta undan, så är det ju ofta för det finns inte så mycket lokaler, då satt hon vid en bänk och rättade matte samtidigt. Det tyckte jag var väldigt otrevligt.

Kalle kan se att samarbetet med lärarna främst existerar under längre projekt, då arbetet får en kontinuitet. Här menar Kalle att många lärare då deltar med stort engagemang och ser det även ur ett personlighetsutvecklande perspektiv. Å andra sidan möter han också lärare som föredrar att ta del av de kortare projekten som oftast innebär ett färdigt koncept, just för att de själva inte behöver ta ett så stort ansvar utan att de då istället kan dela upplevelsen med sina elever.

Kajsa anser att ett samarbete alltid kan planeras så att elevernas intresse och utgångspunkter tillgodoses. Hon utgår inte alltid från läroplanen i sin planering utan när hon får in en projektförfrågan utgår hon främst utifrån åldersgruppen, vilket område de kommer ifrån samt vad de studerar för tillfället och grundar sina resurser på detta. [...] i de högre stadierna till exempel, då kan det vara att det är fordonsteknisk utbildning som kommer. Jaha, på vilket sätt kan jag ge den här utställningen så att det kan leda någonstans för deras utbildning?" I ett vidare perspektiv bedriver Kajsa även fortbildningar för lärare med målet att lärarna själva ska få uppleva arbetsprocessen så att de i sin tur kan delge eleverna sina nyvunna kunskaper.

4.4 Sammanfattande analys

Nedan redogör vi för en sammanfattande analys av vårt resultat utifrån respondenternas kunskapssyn, intentioner i relation till uppdraget samt hur samarbetet mellan respektive verksamhet beskrivs.

4.4.1 Respondenternas kunskapssyn

Utifrån respondenternas svar kan vi se ett samband i deras kunskapssyn beträffande estetiska läroprocesser. Både lärare och kulturpedagoger uppger att de estetiska läroprocesserna har en viktig funktion i elevernas kunskapsutveckling och därmed borde få ha en naturlig del i

skolans verksamhet. Lena och Laila, men även Kalle och Karin, påtalar att estetiken öppnar vägar och skapar möjligheter inom skolan att också lyfta fram och tillgodose de svagare eleverna och kan erbjuda dem ett hjälpmedel som stärker deras egenvärde. Laila kan också se hur de estetiska uttrycksformerna kan bredda och utmana de starkare eleverna i deras kunskapsutveckling. Oavsett kulturell inriktning så visar kulturpedagogerna på att estetiken inrymmer livsfrågor och öppnar upp för berättelser. Därmed framgår det också att estetikens språk är en metod som är förankrad i elevernas verklighet och hjälper till att konkretisera och skapa sammanhang i undervisningen. Här belyser kulturpedagogerna sin egen roll i mötet med eleverna och framhåller vikten av att mötet måste grunda sig på uppriktighet från deras sida om de ska kunna nå alla elever.

Samtliga lärare och kulturpedagoger skildrar och lyfter även fram att estetiken, de konstnärliga uttrycken, innefattar en personlighetsutvecklande aspekt hos eleverna. Flera respondenter, både bland lärarna och kulturpedagogerna, värdesätter och belyser också estetikens kommunikationsbärande funktion, både vad gäller elevers språkutveckling, men också ur ett identitetsskapande perspektiv. Samtliga kulturpedagoger betonar vikten av att mötet med konsten skapar en gemensam upplevelse som kan ligga till grund för vidare utveckling hos eleverna, både i teori och i praktik. Kajsa poängterar detta genom att fokusera på processen och anser att hennes mål är att väcka den emotionella intelligensen hos eleverna. Lars och Laila styrker kulturpedagogernas resonemang om att de estetiska uttrycksformerna har en förmåga att väcka frågor och funderingar hos eleverna som de annars kanske inte funnit uttryck för. De belyser att dessa frågeställningar är en viktig del i skolans uppdrag och kritiserar därmed också att utrymmet för estetik avtar i de högre åldrarna.

4.4.2 Respondenternas intentioner i relation till sina respektive uppdrag

Utifrån vår problemprecisering, vad gäller lärarnas och kulturpedagogernas intentioner med att ta del av varandras verksamheter, i relation till deras uppdrag, så finner vi att samtliga lärare ser kopplingar till styrdokumentet och har därmed inga svårigheter att få in sin intention med ett kulturprojekt i sina uppdrag. Däremot belyser de detta utifrån olika perspektiv, två av dem finner sammanhang mellan projektets ämnesområde och kursplaner i naturvetenskap och samhällsvetenskap, medan resterande två gör mer övergripande kopplingar till läroplanen och ser här läraruppdragets alla aspekter. Ingen av kulturpedagogerna ser några hinder med att relatera sin verksamhet till skolans uppdrag, men alla utom Kajsa är något vaga över vad styrdokumentet innefattar. Kicki och Kristian menar

dock att de med tiden fann argument i styrdokumentet som kunde stödja deras verksamhet. Kajsa är dock säkrare på sin sak än de övriga kulturpedagogerna, då denne i överensstämmelse med två av lärarna ser att hennes verksamhet inryms inom hela läroplanen. Kulturpedagogerna utgår från sina egna uppdrag i sin yrkesutövning och här känner sig Kalle och Karin fria att själva utforma sina verksamheter. Kicki och Kristian poängterar att de är helt fria i sin verksamhet och att de inte är bundna till något specifikt uppdrag. Kajsa däremot beskriver sitt uppdrag som styrt beträffande hur mycket tid hon kan disponera på ett samarbete. I Karins, Kalles och Kajsas uppdrag ingår det att deras verksamhet ska nå ut till så många elever som möjligt inom deras kommun. Detta förordnande utgår inte Kicki och Kristian ifrån men de har ändå en likvärdig intention med sitt projekt. Beträffande lärarnas insyn i kulturpedagogernas uppdrag så är dessa desto mer diffusa. Två av lärarna ger däremot varsin förklaring på vad de tror att detta uppdrag kan innefatta, varpå den ena ser en mer riktad verksamhet mot skolan än tidigare och tror här att kulturpedagogerna fått tydligare direktiv i sitt uppdrag i förhållande till skolan. Den andre lägger desto mer tyngdpunkt i sin uppfattning på bredden i kulturpedagogernas verksamheter och lyfter framförallt fram uppdraget utifrån en språkutvecklande aspekt.

Alla fyra lärares intentioner med att ingå i ett kulturprojekt grundar sig först och främst på att eleverna ska få vara en del av det kulturella utbudet. Lars betonar här vikten av att stärka estetiken i skolans verksamhet och dess förmåga att skapa gemenskap. Lottas intention är att den professionella kulturen kan tillföra kunskaper utifrån en dimension som skolan har svårt att ge eleverna på egen hand. Laila och Lena grundar sina intentioner både sett till kulturen som ett hjälpmedel i specifika ämnesområden inom kursplanerna, men också utifrån konstens egenvärde där de beskriver upplevelsen som något lustfyllt.

Då vi analyserar kulturpedagogernas svar på sina intentioner finner vi en koppling till lärarnas intentioner då samtliga uppger att eleverna ska få ta del av ett kulturellt utbud. Kulturpedagogernas avsikter skiljer sig däremot från varandra rent generellt samtidigt som deras intentioner grundar sig just i deras yrkesuppdrag. Kicki och Kristian har som intention att så många ungdomar och lärare som möjligt ska ta del av deras multimedieprojekt. Kalle har för avsikt att låta eleverna ta del av ett musikprojekt ute på deras egen skola med fokus på att det ska vara en lättillgänglig kulturupplevelse för skolans verksamhet. Karins intention med nuvarande projekt är att ge eleverna en mångkulturell upplevelse med utgångspunkt i en dramatiserad musiksaga. Kajsa däremot har som intention att få arbeta mer djupgående med

eleverna under en längre period i detta projekt. Vad de har gemensamt är att de alla har en intention att utifrån ett långsiktigt mål säkerställa elevernas tillgång till att möta kunskaper utifrån den professionella kulturens sammanhang.

4.4.3 Respondenternas beskrivning av samarbetet mellan respektive verksamhet

I vår analys beträffande lärarnas och kulturpedagogernas syn på det samarbete som skett mellan respektive verksamhet ser samtliga lärare positivt på det gemensamma arbetet och framställer det främst som en resurs för deras verksamhet. Detta belyser Laila då hon poängterar vilket tidskrävande arbete det skulle vara för skolan om de ensamma skulle bedriva ett likvärdigt projekt. Flertalet av lärarna benämner också samarbetet som personlighetsutvecklande för dem själva. Här menar några av kulturpedagogerna att lärarna med åren har blivit bättre på att se de möjligheter ett kulturprojekt kan tillföra i skolans verksamhet och ser i likhet med lärarna positivt på den samverkan som har ägt rum. Såväl Kajsa som Karin ser också sin roll som en resurs för lärarna och deras fortskridande arbete med eleverna. Här har Kajsa ett tydligt uppdrag i form av de lärarfortbildningar hon bedriver, medan Karin istället menar att hon kan exemplifiera ett vidare verksamhetsförlopp för läraren.

Flertalet av lärarna ser ett hinder i samarbetet utifrån en ekonomisk aspekt och menar att detta är beroende på både skolans och kulturverksamhetens begränsade budget. En av lärarna poängterar dock att denna begränsning kan övervinnas om viljan är tillräckligt stark. Detta visar även en av kulturpedagogerna på då denne tar sig friheten att inte låta sig hindras av uppdragets restriktioner.

Överlag så ser både lärare och kulturpedagoger att deras samarbete, med utgångspunkt i estetiska läroprocesser, kan tillföra oändligt mycket för eleverna i deras utveckling. Detta framställs utifrån olika aspekter så som miljöombytets betydelse, läraruppdragets olika kunskaps- och fostrandeperspektiv samt att skolan ska öppna upp dörrarna mot omvärlden och erbjuda eleverna upplevelser som kan berika deras progression och ge dem en gemensam erfarenhet som kan ligga till grund för ett livslångt lärande.

5 Diskussion

Nedan kommer vi att besvara vår problemprecisering gällande vilken kunskapssyn lärare respektive kulturpedagoger har med utgångspunkt i estetiska läroprocesser, deras intention i förhållande till uppdraget och hur samarbetet mellan verksamheterna har upplevts samt diskutera runt detta i förhållande till vår litteraturbearbetning och de resultat vi har redogjort för.

När våra respondenter, såväl lärare som kulturpedagoger, definierar estetiska läroprocesser sker detta utifrån varierande perspektiv; dels som ett hjälpmedel både med utgångspunkt i elevernas existentiella utveckling, men även som ett verktyg inom de olika ämnesområdena i skolan. Samtidigt belyses även estetiska läroprocesser utifrån sitt egenvärde med fokus på smakuppföstran och konstens möjligheter att öppna upp för ett vidgat kunskapsbegrepp. Inte heller i vår litteraturgenomgång finner vi någon entydig definition av begreppet estetiska läroprocesser, vilket visar på en bred kunskapssyn av vad detta kan innefatta. Eftersom begreppet är svårdefinierat kan det skapa tolkningssvårigheter för den enskilde läraren i dennes planering och intention med sin undervisning, vilket Lindgren (2006) ger ytterligare belägg för då hon poängterar att det krävs en aktiv diskussion av begreppet. Thorgensen (2006) är av samma åsikt då denne belyser tolkningssvårigheten i relation till de skrivelser i Lpo94 och Lpf94 som behandlar estetik. Däremot ser vi att såväl respondenter som författarna i den litteratur vi utgått ifrån är överens om att estetiken har en viktig funktion i skolans verksamhet.

När samtliga respondenter talar om sin kunskapssyn angående estetiska läroprocesser så kan vi se att detta sker utifrån ett sociokulturellt perspektiv som överensstämmer med Vygotskijs (1995) teorier om att eleverna behöver få utveckla sin kreativitet och sin lust för att lära i samspel med sin omgivning och de estetiska metoderna som en artefakt i undervisningen.

Med utgångspunkt i vår analys ser vi att kulturpedagogernas kunskapssyn kring estetiska läroprocesser behandlar upplevelsens betydelse, gemenskapen och att alla har en berättelse som bör få komma fram i skolan. Med detta menar de att skolan behöver öppna upp för elevernas tankar och frågeställningar utifrån ett existentiellt perspektiv i relation till resterande undervisning. Vidare ser kulturpedagogerna estetikens möjligheter att skapa sammanhang och ge eleverna verktyg för att få ihop delarna till det livslånga lärandet.

Såväl Aulin-Gråhamn och Thavenius (2003) som Häikiö (2007) visar på att skolan bör utveckla sin kultur- och kunskapssyn och finna nya undervisningsmetoder för att kunna förhålla sig till dagens samhälle. De anser att estetiska läroprocesser kan möjliggöra kvalitén för att öppna upp en dialog där de demokratiska grundprinciperna får stå i centrum och där lärandet, med utgångspunkt i erfarenheter och känslor blir till en helhet.

Lärarnas kunskapssyn kring estetiska läroprocesser visar sig både genom definitionen av det estetiska som en rolig upplevelse, men även utifrån en personlighetsutvecklande metod där eleverna kan finna nya vägar att nå fram till kunskap. Överlag upplever vi att lärarna anser att estetiken ska genomsyra skolans undervisning. Det estetiska som en rolig upplevelse visar både Lindgren (2006) och Persson & Thavenius (2003) på då deras forskning har åskådliggjort att en estetisk läroprocess oftast nyttjas som en lustfylld upplevelse avskild från den ordinarie verksamheten. Författarna anser här att estetikens möjligheter inte tas tillvara på så som den enligt dem skulle kunna göra om estetik integrerades mer med skolans övriga undervisning. Vidare menar dessa på att när lärarna använder sig av estetiska metoder måste de finna en balans mellan medel och mål, vilket vi tolkar som att estetikens egenvärde inte får reduceras till enbart ett medel. Beträffande kunskapssynen angående estetiska läroprocesser som en personlighetsutvecklande metod styrks lärarnas utsagor av Austring och Sörensens (2006) forskning då dessa visar på att denna kunskapsform skapar förutsättningar för elevernas självreflektion. Detta visar Selander (2004) ytterligare belägg för, då han poängterar vikten av att eleverna ska ges möjlighet att utforska och utveckla sina sinnesintryck av omvärlden. Scheids (2009) forskningsresultat låter oss här se att estetiken öppnar upp för läraren att förverkliga sitt uppdrag att skapa en demokratisk anda i undervisningen. Detta på samma gång som de estetiska metoderna kan fungera i elevernas identitetsskapande som en metod där eleverna kan förena fritid med utbildning.

Samtliga lärares intentioner med att ta del av ett kulturprojekt grundar sig i deras uppdrag angående att eleverna ska få uppleva ett professionellt kulturutbud, vilket motsvarar kulturpedagogernas syfte med sin verksamhet. Däremot är lärarnas intentioner, i ett snävare ändamål, olika beroende på vilken form av projekt som de har deltagit i tillsammans med sina elever. Här kan vi se att några av lärarna har utgått från kortsiktiga mål, med intentionen att eleverna ska få ta del av en rolig upplevelse som kan kopplas till det ämnesområde de just nu arbetar med, medan några av lärarna har arbetat efter mer långsiktiga mål, där intentionen

snarare fokuserat på att utveckla estetikens roll och dess förmåga att skapa sammanhang inom skolan.

Hasselskog (2006) anser att det är viktigt att lärarna har en långsiktig tanke med sina intentioner, för att den kulturupplevelse eleverna tar del av ska kunna utmynna i en fördjupad kunskapsprocess. Detta är avgörande för att eleverna ska kunna förhålla sig till den kunskap som ska förankras och kunna göra kunskapen till sin egen. Denna teori styrks ytterligare av Lindström (2006) som påtalar vikten av att lärarna har ett långsiktigt mål, där de fokuserar på processen snarare än resultatet, för att kunna iscensätta lärandesituationer som utvecklar elevernas kreativitet. Detta långsiktiga perspektiv förespråkar även alla våra kulturpedagoger, som menar att det är mycket upp till lärarna hur dessa väljer att arbeta vidare med den upplevelse som eleverna har tagit del av.

Kulturpedagogernas intentioner grundar sig därmed i synen att på längre sikt stärka elevernas möjligheter att lära med utgångspunkt i olika konstnärliga uttrycksformer, som i sin tur bygger på en demokratisk grundsyn och ett gemensamt deltagande. Vi kan här se att kulturpedagogerna så väl som de lärare som har ett långsiktigt mål med sin intention har en kunskapssyn som är förenlig med Deweys (2004) ideologi att lärande sker i konkreta sammanhang och att estetik har en potential att förena teori med praktik om den tillåts att bli en del av lärandet och inte reduceras till att bli en fristående lustfylld aktivitet vid sidan om resterande undervisning.

Övergripande kan vi konstatera att våra respondenter inte är förtrogna med varandras uppdrag, vilket kan skapa motsättningar i deras samarbete med varandra. Utifrån analysen av vårt resultat beträffande samarbetet mellan respektive verksamhet kan vi dock konstatera att samtliga respondenter överlag upplever detta samarbete som positivt och givande för elevernas kunskapsutveckling. Här visar dock kulturpedagogerna i ett vidare perspektiv på att samarbetet behöver utvecklas och etableras hos de lärare som inte har ett personligt intresse för estetikens möjligheter. Detta klargörs då kulturpedagogerna efterfrågar desto tydligare ramar för hur samarbetet ska utformas och poängterar här lärarnas potentialer att integrera kulturupplevelsen i skolans ytterligare verksamhet. Vi menar att detta, i relation till våra kulturpedagogers uppfattning, till mångt och mycket beror på att alla lärare inte ser möjligheten och inte heller anser sig ha tid att följa upp ett projekt, då de är begränsade av skolans timplan och de ämnesknutna mål som ska uppnås.

Om integrationsmöjligheten hade åskådliggjorts tydligare så hade lärarna i högre grad kunnat finna kopplingar mellan ett projekt och skolans andra ämnen och därmed kunnat samordna dessa i den ordinarie undervisningen till ett tematiskt sammanhang. Detta resonemang stödjer Hanson och Sommansson (1998) som pekar på att kulturpedagogerna, med sina kvalifikationer, kan gynna lärarna i arbetet att förena ett projekt med deras vardagliga arbetsuppgifter.

Våra lärare kritiserar framförallt samarbetet utifrån ekonomiska begränsningar och en tidsbrist och syftar då såväl till deras eget, som till kulturpedagogernas uppdrag. Samtidigt värderar de det samarbete de får vara delaktiga i och menar här att kulturpedagogernas kompetens är mycket viktig som en resurs för såväl elever som lärarna själva. Detta står i motsats till Häikiös (2008) kritik om att lärare inte ser och använder kulturpedagogernas resurser i sin undervisning. Vårt resultat visar på en ljusare bild, då våra lärare värderar kulturpedagogernas kompetens, vilket vi finner glädjande. Samtidigt är vi medvetna om att lärarna vi har intervjuat har gemensamt att de har tagit del av ett samarbete med den professionella kulturen samt att de alla ser estetikens möjligheter i elevernas lärande i sin yrkesutövning. Detta styrks av Kulturrådet (2007) som menar att det inom ett fåtal kommuner finns ett etablerat samarbete mellan skola och kulturliv, samtidigt som dessa klargör att detta bör stärkas ytterligare om elevernas rättigheter att få vara aktiva deltagare i kulturlivet ska kunna realiserars.

Såväl Häikiös (2007) som Lindahls (2002) forskning lägger fram exempel på att om skolan erbjuder ett aktivt deltagande för eleverna inom kulturen, kan detta i förlängningen skapa effekter som främjar såväl skolans demokratiska uppdrag som dess uppdrag att öppna upp mot samhället och menar här att detta är nödvändigt om skolan ska kunna följa med i den ständigt framåtskridande och föränderliga samhällsutvecklingen. Flertalet av respondenterna överensstämmer i detta resonemang då de anser att eleverna måste få möjlighet att i sin undervisning arbeta med olika perspektiv, där frågorna inte kräver entydiga svar och där det inte handlar om att värdera vad som är rätt eller fel i relation till facit.

Här anser vi, i likhet med våra respondenter, att eleverna måste erbjudas utgångspunkter där de får diskutera och reflektera över kunskap utifrån sig själv och sitt liv. Detta är avgörande om lärare ska kunna arbeta med en kunskapssyn som överensstämmer med det livslånga lärandet, vilket Aulin-Gråhamn och Thavenius (2003) förtydligar då de framhåller lärarens roll som kulturförmedlare, där lärarna bör inkludera att eleverna får föra en dialog om den

kunskap som behandlas. Detta utifrån estetiska metoder, där processen och reflektionsförmågan ges likvärdigt utrymme med själva produktionen och där dessa förutsätter varandra för att eleverna ska kunna omsätta kunskapen till sin egen. Våra kulturpedagoger eftersöker i likhet med Aulin-Gråhamn och Thavenius att lärarnas kunskap inom estetiken stärks för att dess möjligheter ska kunna förankras hos eleverna och gå hand i hand med dem i deras utveckling. Här kan vi dock se att det fanns uppfattningar bland våra lärare att de projekt dessa deltog i, tillsammans med sina elever, upplevdes som en fortbildande kompetensutveckling i deras yrkesutövning. Vi anser att denna erfarenhet visar på möjligheter till kompetensutveckling som borde följas upp av kommunerna, i det att de kan stödja och starta upp projekt i just fortbildningssyfte av sina lärare. Detta skulle ge en, i vårt tycke, unik chans för kommunerna att skapa ny kvalitet i undervisningen, samtidigt som fortbildningen också skulle vidareutveckla kulturens roll i skolan och i förlängningen bidra till att skapa demokratiska medborgare. Vi kan se att vårt förslag i ett vidare perspektiv kan vara en möjlig väg om målen i FN:s barnkonvention, att eleverna ska få utveckla sitt eget skapande samt vara delaktiga i det professionella kulturutbudet med utgångspunkt i en demokratisk hållning, ska kunna förverkligas i praktiken.

5.1 Metoddiskussion

Vi anser att metoden vi har använt oss av, en semistrukturerad forskningsintervju utifrån ett subjektivt urval, har varit ett bra tillvägagångssätt för vårt spørsmål. Detta menar vi har varit relevant eftersom man med bakgrund till det man redan vet om undersökningstemat och de människor man ska intervjua, kan dra en slutsats om vilka respondenter som troligen kan ge den bästa informationen, vilket Denscombe (2000) ger oss stöd för.

Vi önskar dock att vi hade avsatt mer tid för att genomföra fler intervjuer, med både lärare och kulturpedagoger, än de som utfördes. Anledningen till detta är att vi upplever att våra respondenter inte talar för ett generellt resultat i relation till våra problempreciseringar. Samtidigt ser vi vårt material som tillräckligt för detta resultat, då det går att dra slutsatser utifrån våra respondenters utsagor vilket har ett värde i sig. Vidare har vi diskuterat om respondenterna med sina svar gick in för att motsvara eventuella förväntningar hos oss utifrån våra frågeställningar. Vi har dock konstaterat att de frågeställningar vi använt oss av öppnade upp för olika svar men vi är här samtidigt medvetna om att framförallt de lärare vi har intervjuat har gjort ett aktivt val att samarbeta med den professionella kulturen i sin verksamhet vilket självklart påverkar vårt material.

Tidsbegränsning och omfattning på uppsatsens storlek har gjort att den empiriska undersökningen har begränsats till ett fåtal samarbetsprojekt. Intressant här, hade varit att genomföra ytterligare undersökningar som visade på motsatsen beträffande tid och tillgänglighet. Då vi i vårt resultat fått indikationer på att det redan finns ett befintligt samarbete mellan våra respondenter anser vi att det hade varit spännande att ställa deras resultat i förhållande till såväl lärare som kulturpedagoger som är av en annan uppfattning.

5.2 Förslag till vidare forskning

Då forskning inom kulturpedagogers uppdrag i relation till skolans verksamhet är knapp, finner vi att detta är ett område som vore intressant att undersöka närmare, då vi även kan se att detta är behövligt för att kunna belysa kulturpedagogernas intentioner i ett vidare perspektiv. Likaså hade det varit intressant med forskning som under en längre period dels följer upp själva samarbetet mellan kulturlivet och skolan men som också undersöker vad detta samarbete ger för långsiktiga effekter inom skolans verksamhet och elevernas kunskapsutveckling. Det hade även varit intressant att följa upp forskning som behandlar kulturen och estetikens roll inom såväl lärarutbildningar som inom lärarfortbildning för att se om lärarnas nyvunna kunskaper nyttjas och därmed verkställs i praktiken.

6. Sammanfattning

Huvudsyftet med examensarbetet är att undersöka vad som händer när skola möter kultur och de estetiska läroprocesserna tar plats i undervisningen. Dessutom syftar undersökningen till att studera hur intentioner och föreställningar om lärande utifrån estetiska processer stämmer överens mellan lärare och kulturpedagoger. Vi har genomfört en kvalitativ studie med avsikt att jämföra lärarnas och kulturpedagogernas uppfattningar utifrån vår problemprecisering.

I litteraturgenomgången redogörs för att estetiska läroprocesser är ett omfångsrikt och svårdefinierat begrepp som idag omfattar mer än läran om det sköna. Här visar såväl forskare som andra teoretiker på att estetiken synliggör elevernas demokratiska rättighet att få vara aktiva kulturutövare i samhället samt att skolan här kan finna metoder för att infria de uppdrag som klargörs i styrdokumentet. Detta kan å andra sidan medföra stora tolkningsmöjligheter för lärarna och därmed skapa skilda uppfattningar om hur de estetiska läroprocesserna bör användas inom skolan samt vilket utrymme detta kan ges i undervisningen.

Sammanfattningsvis kan vi utifrån vår problemprecisering i relation till vår litteraturgenomgång och vårt resultat konstatera att våra respondenter anser att estetiska läroprocesser är ett brett begrepp som dock har stor potential att användas som metod inom skolans kunskapsuppdrag såväl som inom dess demokratiska fostran hos eleverna. De lärare som vi har intervjuat ser inga svårigheter med att koppla intentionen med ett kulturprojekt utifrån skolans styrdokument, däremot sker detta utifrån en bred tolkning som berör både kursplaner inom specifika ämnen samt skolans mer övergripande uppdrag. Kulturpedagogernas intentioner visar på att säkerställa kulturen för alla elever utifrån såväl elevernas rätt till att skapa som till att få uppleva och betrakta estetiska uttrycksformer. Vidare ser vi dock att lärare och kulturpedagoger har en vag insyn i vad deras respektive uppdrag innebär. Med utgångspunkt i de samarbetsprojekt vi tagit del av kan vi konstatera att samtliga respondenter upplever samarbetet som positivt där lärarna framhåller kulturpedagogernas kompetens som en resurs inom skolans verksamhet. Detta stämmer överens med kulturpedagogernas mål att stödja lärarna i deras arbete med eleverna, utifrån ett projekt. Däremot visar lärarna på hinder i samarbetet utifrån tidsbrist och ekonomiska faktorer medan kulturpedagogerna mer generellt påtalar att samarbetet mellan skola och den professionella kulturen ofta kan brista på grund av ett ointresse eller en okunskap hos lärarna.

Därmed kan vi dra slutsatsen att vårt resultat överensstämmer med litteraturen vi behandlat i detta arbete, men att det generella samarbetet mellan den professionella kulturen och skolan behöver stärkas ytterligare om den ska kunna uppnå en fördjupad kunskapsprocess hos eleverna. Den litteraturgenomgång som vi har tagit del visar på att såväl skolan som kulturlivet måste förhålla sig till samhällets kontinuerliga förändring, vilket överensstämmer med våra respondenters kunskapssyn. Skolan måste därmed öppna upp för att kunskap är föränderlig, vilket innebär att lärare och elever tillsammans måste föra en aktiv diskussion kring olika kunskapsbegrepp och utifrån detta ge utrymme för frågor som inte har något entydigt svar.

7. Referenser

- Alerby, E. & Elíðottir, J. (Red.) (2006) *Lärandets konst – betraktelser av estetiska dimensioner i lärandet*. Lund: Studentlitteratur.
- Aulin-Gråhamn, L. & Thavenius, J. (2003). *Kultur och estetik i skolan*. Malmö: Lärarutbildningen. Malmö högskola.
- Austring, B. & Sørensen, M. (2006). *Æstetik og læring - Grundbog om æstetiske læreprocesser*. Köpenhamn: Hans Reitzels forlag.
- Borg, K & C. Nygren- Landgårds. (Red.) (2006) *Lärandeprocesser genom skapande arbete i vetenskaplig belysning. Artiklar från forskarutbildningskurs*. Vasa: Pedagogiska fakulteten vid Åbo akademi.
- Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Dewey, J. (2004). *Individ, skola och samhälle: utbildningsfilosofiska texter*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Hanson, H. & Sommansson, A. (1998). *Kulturens asplöv*. Arbetsgruppen Kultur i skolan, Stockholm: Kulturdepartementet.
- Hasselskog, P. (2006). Slöjdlärares intentioner och kursplanen. I K. Borg & C. Nygren- Landgårds. (Red.) *Lärandeprocesser genom skapande arbete i vetenskaplig belysning. Artiklar från forskarutbildningskurs*. Vasa: Pedagogiska fakulteten vid Åbo akademi.
- Häikiö, T. (2007). *Barns estetiska läroprocesser: atelierista i förskola och skola*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Häikiö, T. (2008). Om behovet av vidgat estetikbegrepp. *Kritisk utbildningsskrift* Nr. 131 (3/2008) s. 65- 73.

Kupferberg, F. (2009). Konstnärligt skapande och konstpedagogik i hybridmoderniteten. I F. Lindstrand & S. Selander. (Red.) *Estetiska läroprocesser – upplevelser, praktiker och kunskapsformer*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lindahl, I. (2002). *Att lära i mötet mellan estetik och rationalitet: pedagogers vägledning och barns problemlösning genom bild och form*. Malmö: Lärarutbildningen. Malmö högskola.

Lindgren, M. (2006). *Att skapa ordning kring det estetiska i skolan. Diskursiva positioneringar i samtal med lärare och skolledare*. Göteborg: Göteborgs universitet.

Lindstrand, F & Selander, S. (Red.) (2009) *Estetiska läroprocesser – upplevelser, praktiker och kunskapsformer*. Lund: Studentlitteratur.

Lindstrand, F. (2009). Läroprocesser i den rörliga bildens gränsland. I F. Lindstrand & S. Selander. (Red.) *Estetiska läroprocesser – upplevelser, praktiker och kunskapsformer*. Lund: Studentlitteratur.

Lindström, L. (2006). Kan kreativitet läras ut. I K. Borg & C. Nygren- Landgårds (Red.) *Lärandeprocesser genom skapande arbete i vetenskaplig belysning. Artiklar från forskarutbildningskurs*. Vasa: Pedagogiska fakulteten vid Åbo akademi.

Molander, B. (2009). Estetiska läroprocesser – några kunskapsteoretiska reflektioner. I F. Lindstrand & S. Selander. (Red.) *Estetiska läroprocesser – upplevelser, praktiker och kunskapsformer*. Lund: Studentlitteratur.

Nilsson, S. (2003). *Kulturens nya vägar: Kultur, kulturpolitik och kulturutveckling i Sverige*. Malmö: Polyvalent AB

Persson, M. & Thavenius, J. (2003). *Skolan och den radikala estetiken*. Lund: Studentlitteratur.

SAOL (2006). *Svenska akademins ordlista – över svenska språket*, Stockholm: Nordstedts

Scheid, M. (2009). Musiken, skolan och livsprojektet. Ämnet musik på gymnasiet som en del i ungdomars identitetsskapande. Umeå: Estetiska ämnen i Lärarutbildningen Umeå.

Selander, S. (2004). Lärandet i en motstridig värld. *Pedagogiska Magasinet*, (1/2004), s 28-33.

SOU 2006:45, *Tänka framåt, men göra nu. Så stärker vi barnkulturen*. Betänkande av kommittén Aktionsgruppen för barnkultur, Stockholm: Fritzes.

Sundin, B. (2003). *Estetik och pedagogik*. Stockholm: Mareld.

Svenska språknämnden. (2000). *Svenska skrivregler*. Stockholm: Liber

Thorgensen, K. (2006). Estetik i svenska grundskolans styrdokument. I E. Alerby & J. Elíddottir. (Red.) *Lärandets konst – betraktelser av estetiska dimensioner i lärandet*. Lund: Studentlitteratur.

Utbildningsdepartementet (1998). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo94)*. Stockholm: Fritzes.

Utbildningsdepartementet (1998). *Läroplan för de frivilliga skolformerna (Lpf 94)*. Stockholm: Fritzes.

Vygotskij, L. (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Stockholm: Daidalos.

Öhman-Gullberg, L. (2009). Familjen Svensson i Europa – gestaltning av ett dilemma. I F. Lindstrand & S. Selander. (Red.) *Estetiska läroprocesser – upplevelser, praktiker och kunskapsformer*. Lund: Studentlitteratur.

Elektroniska källor

FN:s barnkonvention (1989). Artikel nr. 31. Hämtad 2009-04-12.

http://www.manskligarattigheter.gov.se/dynamaster/file_archive/020521/a2fe55424340e999aed047eb281537d7/fn_891120.pdf

Kulturrådet (2007). *Hinder och framgångsfaktorer för samverkan kulturliv och skola* (KUR 2007/4360). Hämtad 2009-04-10.

http://www.kulturradet.se/upload/kr/publikationer/2007/kulturliv_skola.pdf

Kulturuppdrag för skolutveckling i förskola och skola (2005). PM, 2005-03-08 Dnr 2004:341. Nationella kulturpolitiska mål. Hämtad 2009-04-13. <http://www.regeringen.se/sb/d/1897>

Regeringen (2008). Kulturprojektet *Skapande skola*. Hämtad 2009-04-12.

<http://www.regeringen.se/sb/d/1897/a/88180>

Regeringen (1996). Propositionen för Kulturpolitik (1996/97:3). Hämtad 2009-04-07.

<http://www.regeringen.se/content/1/c4/17/87/32aadd60.pdf>

SOU: 2009:16. *Betänkande av Kulturutredningen Grundanalys*. Kulturdepartementet Hämtad 2009-04-12

http://www.kulturradet.se/Documents/Press/Remissvar/Remissvar%202009/Kulturutredningen/Kulturradet_remissvarKulturutredningen.pdf

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk – samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad 2009-04-29.

<http://www.vr.se/download/18.668745410b37070528800029/HS%5B1%5D.pdf>

Intervjufrågor till kulturpedagog

1. Vad handlade projektet om?
2. Vad är din intention med detta projekt?
 - Vad fick dig att vilja genomföra samarbetet/projektet?
3. Hur har upplägget utarbetats?
 - Vem kom med initiativet?
 - Har det skett i samarbete med lärare eller har din institution erbjudit ett färdigt koncept som skolan kunnat ta del av?
 - Hur har samarbetet med olika lärare fungerat?
 - Hur mycket tid har kunnat avsättas för projektet/upplägget/utförandet?
4. Vilka kopplingar finns till skolans styrdokument utifrån din verksamhets pedagogiska mål?
 - På vilket sätt har det här projektet kopplats till skolans läroplan/kursplaner?
 - Vilka är dina långsiktiga/kortsiktiga mål?
5. Vad är din kunskapssyn beträffande estetiska läroprocesser?
6. Vad har du upplevt att projektet och de estetiska läroprocesserna har gett eleverna i deras kunskapsutveckling?
 - Har eleverna fått vara med i utformandet/planeringen/förarbetet?
 - Tror du att eleverna erfarit en personlighetsutvecklade, social- och identitetsskapande aspekt utifrån uppsatta kunskapsmål?
7. Vilka pedagogiska fördelar/nackdelar med projektet har du upplevt?
8. Hur har projektet utvärderats?
 - Enskilt/gemensamt/elever.
9. På vilket sätt har samarbetet/projektet gett dig inspiration till vidare arbete i nya projekt?

Intervjufrågor till lärare

1. Vad handlade projektet om?
2. Var upplägget ett färdigt koncept som skolan/du valde att ta del av eller ett samarbete mellan dig och kulturpedagogen?
 - Vem kom med initiativet?
 - Hur upplever du att samarbetet har fungerat?
 - Hur har stödet från skolledningen fungerat? (tid/plats/budget)
3. Vad var din intention med att ta del av samarbetet/projektet?
4. På vilket sätt har arbetet kopplats till skolans läroplan/kursplaner?
 - Vilka var dina långsiktiga/kortsiktiga mål?
 - Har du tagit del av kulturinstitutionens uppdrag och måldokument?
 - Hur mycket tid har kunnat avsättas för projektet/upplägget/utförandet?
5. Vad är din kunskapssyn beträffande estetiska läroprocesser?
6. Vad har projektet och de estetiska läroprocesserna gett eleverna i deras kunskapsutveckling?
 - På vilket sätt har eleverna varit med i utformandet/planeringen/förarbetet?
 - Tror du att eleverna erfarit en personlighetsutvecklade, social- och identitetsskapande aspekt utifrån uppsatta kunskapsmål?
7. Vilka pedagogiska fördelar/nackdelar med projektet har du upplevt?
8. Hur har projektet utvärderats?
 - Enskilt/gemensamt/elever.
9. På vilket sätt har samarbetet/projektet gett dig inspiration till vidare arbete i andra ämnen/klasser/elever?